

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення міської ради
№ _____

Додаток 4 до Програми
економічного і
соціального розвитку
Запорізької міської
територіальної громади на
2023 рік

**ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
НА 2023 РІК**

ВСТУП	
1. Зміст та основні цілі Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік	
1.1. Зміст та основні цілі Програми	
1.2. Зв'язок Програми з іншими документами державного планування	
2. Характеристика поточного стану довкілля м.Запоріжжя у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	
2.1. Викиди в атмосферу і забруднення атмосферного повітря	
2.2. Водні ресурси	
2.2.1 Якість питного водозабезпечення	
2.3. Стан фауни, флори, біорізноманіття	
2.3.1. Природоохоронні території	
2.4. Ґрунти	
2.5. Кліматичні фактори	
2.6. Поводження з відходами	
2.7. Демографічна ситуація і здоров'я населення	
2.8. Прогнозні зміни стану довкілля м. Запоріжжя, якщо документ державного планування не буде затверджено	
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування	
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	
11. Резюме	

ВСТУП

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» (Закон про СЕО) визначає поняття СЕО як «процедуру визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків».

Метою СЕО є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка документів державного планування дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування. СЕО – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

На сьогодні гостро, як ніколи стоїть питання збереження та відновлення довкілля.

Війна, розв'язана росією проти України несе величезні екологічні загрози для населення та призводить до особливо катастрофічних наслідків для навколишнього середовища.

Із перших днів вторгнення росіян фіксується вся шкода, яку вони наносять українському довкіллю. Це і підриви складів паливно-мастильних матеріалів, сховищ нафтопродуктів з відповідними наслідками для довкілля; і авіаудари по підприємствах, які використовують небезпечні хімічні речовини у виробництві; і пошкодження та руйнування очисних споруд, і вилив стоків у наші водойми, а також пошкодження ґрунтового покриття, горіння лісів - особливо на територіях природно-заповідного фонду.

Злочини проти довкілля також є частиною воєнних злочинів. Згідно з Женевською конвенцією, «заборонено застосовувати методи або засоби ведення воєнних дій, які мають на меті завдати широкої, довготривалої і серйозної шкоди природному середовищу».

Основним правовим документом, що регулює відносини в сфері стратегічного екологічного оцінювання, є Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 № 2354-VIII.

Окрім цього, чинним міжнародним правовим документом щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015). Цей Протокол, Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС від 21.03.2014, а також Закон України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» від 21.12.2010 послужили правовим підґрунтям для розроблення та ухвалення

Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». Положення цих правових актів використовуються також при здійсненні СЕО документів державного планування (ДДП) в Україні.

Проведення СЕО складається з наступних основних етапів: 1) прийняття рішення про проведення СЕО, 2) визначення сфери охоплення СЕО, 3) оцінка екологічної ситуації на території міста, 4) проведення СЕО (оцінка запропонованих заходів Програми щодо впливу на довкілля та відповідність регіональним екологічним цілям), 5) складання звіту СЕО, 6) проведення громадського обговорення Програми та звіту СЕО та консультацій, 7) врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій у Програмі, 8) інформування про затвердження Програми та моніторинг фактичного впливу впровадження Програми на довкілля.

Підготовка Звіту про стратегічну екологічну оцінку Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік виконана з урахуванням Методичних рекомендації із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування (Наказ Мінприроди від 10.08.2018 №296 із змінами, внесеними Наказом Мінприроди від 29.12.2018 № 465) та положень Постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 №1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення».

1. Зміст та основні цілі Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік, її зв'язок з іншими документами державного планування

1.1. Зміст та основні цілі Програми

Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік (далі - Програма) є короткостроковим документом державного планування й розробляється як інструмент реалізації Стратегії розвитку Запоріжжя до 2028 року та Плану заходів з її реалізації на 2021-2024 роки.

Основна мета Програми це прискорене відновлення, стабілізація економічного розвитку та поступове його нарощення, створення сприятливих умов для діяльності усіх суб'єктів господарювання, оновлення і розвиток об'єктів критичної та соціальної інфраструктури міста, досягнення соціально-економічних показників довоєнного рівня.

На 2023 рік визначено наступні пріоритетні напрямки розвитку:

- створення умов для повернення людей;
- відновлення пошкоджених житлових будинків, об'єктів критичної та соціальної інфраструктури;
- забезпечення оборони та безпеки;
- впровадження енергоефективних та ресурсощадних заходів;
- створення умов для запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2;

- збереження екологічного балансу та захист довкілля.

1.2. Зв'язок Програми з іншими документами державного планування

Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік розроблена на виконання ст. 143 Конституції України, ст. 27 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та з урахуванням положень Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України».

При розробці Програми враховано:

- ключові положення Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;
- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
- Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»;
- Закон України «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України» (від 15.03.2022 №2131-IX);
- Основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2022-2023 роки та окремі припущення, закладені до прогнозних розрахунків;
- Проект Державного бюджету України на 2023 рік.

2. Характеристика поточного стану довкілля м. Запоріжжя у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Для характеристики поточного стану довкілля м. Запоріжжя використано дані Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Головного управління статистики у Запорізькій області, Запорізького обласного центру з гідрометеорології (дані метеостанції Запоріжжя), Відокремленого підрозділу «Запорізький відділ державної установи «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» («Санітарно-епідеміологічна характеристика м.Запоріжжя за 2021 рік»), Екологічний паспорт Запорізької області за 2021 рік.

Місто Запоріжжя розташоване в степовій зоні на півдні України на обох берегах річки Дніпро. Площа міста становить 331 тис. га, з яких понад 4 тис. га зайняті водними об'єктами (12,8%), близько 8 тис. га займають промислові, комунально-складські об'єкти та спецтериторії. Понад 17% міських земель використовуються в сільському господарстві.

Стан довкілля території міста Запоріжжя визначається природними умовами, наявністю та функціонуванням об'єктів життєзабезпечення, соціокультурного призначення та виробничої сфери. Остання є ключовою у формуванні факторів впливу на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, земельних територій та екосистемного і біологічного різноманіття.

2.1. Викиди в атмосферу і забруднення атмосферного повітря

За даними Головного управління статистики у Запорізькій області в 2021 році звітували за формою 2ТП-повітря 154* підприємства, як такі, що здійснювали викиди забруднюючих речовин (без вуглецю діоксиду) в атмосферне повітря від стаціонарних джерел.

Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (без урахування вуглецю діоксиду) за даними Головного управління статистики у Запорізькій області за 2021 рік склали 67,6 тис т, що становить 104,5% до обсягів викидів за 2020 рік.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря міста, тис т/рік

Викиди	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Усього, у тому числі:	-	-	-	-	-
від стаціонарних джерел	69,9	71,3	69,7	64,7	67,6*
від автотранспорту	_ **	_ **	_ **	_ **	_ **

* - за інформацією Головного управління статистики у Запорізькій області дані за 2021 рік можуть бути уточнені;

** - з 2016 року органи статистики не розраховують викиди забруднюючих речовин та парникових газів у повітря від транспортних засобів.

Систематичні спостереження за вмістом забруднюючих речовин в атмосферному повітрі міста проводяться Запорізьким обласним центром з гідрометеорології та Державною установою «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України».

Основний внесок у забруднення атмосферного повітря міста вносять промислові підприємства, викиди яких орієнтовано становлять 60 - 80% від загального валового викиду шкідливих речовин. Значний внесок (до 40%), вносять викиди автотранспорту, частка викидів якого в загальному валовому викиді зростає щороку. Істотну частку в забрудненні атмосферного повітря міста вносить транзитний автотранспорт, що не підлягає обліку.

У 2021 році ДУ «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» проводилися моніторингові дослідження якості атмосферного повітря в місцях проживання та відпочинку населення м.Запоріжжя, в тому числі за зверненнями громадян у цілодобовому режимі (в вихідні та святкові дні). Всього відібрано 3436 проб атмосферного повітря, встановлено перевищення нормативних значень вмісту забруднюючих речовин у 695 пробах атмосферного повітря або 20,2% від загальної кількості проб (у 2020 році - 19,7%).

Перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у 2021 році були зафіксовані по пилу, фенолу, азоту діоксиду, сірководню, сірководню, формальдегіду та аміаку (одноразово від 1,1 до 3,0 ГДК).

Найбільше забруднення атмосфери в 2021 році визначалося у Заводському районі (37,2% від загальної кількості перевищень), Шевченківському (32,8%), Вознесенівському (18,7%), Дніпровському (11,3%). В Олександрівському, Хортицькому та Комунарському районах відмічалось відносно менше забруднення повітря.

За даними спостережень за якістю атмосферного повітря, які проводяться Запорізьким обласним центром з гідрометеорології на 5-ти стаціонарних постах у 2021 році середньомісячні концентрації по місту перевищували ГДК в 1,7 рази по двоокису азоту, в 1,96 рази по фенолу та в 1,78 рази по формальдегіду.

Середньомісячні концентрації пилу, оксиду вуглецю, оксиду азоту, двоокису сірки, хлористого водню, фтористого водню не перевищували ГДК.

У 2021 році, в порівнянні з 2020 роком, забруднення повітря формальдегідом дещо збільшилося, по двоокису азоту та фенолу зменшилося, а по іншим забруднюючим речовинам залишилося на тому ж рівні.

Основні підприємства-забруднювачі за 2021 рік

№ з/п	Назва об'єкта	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газочисними установками (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %	Зменшення обсягів викидів за рахунок впровадження природоохоронних заходів, т/рік	
		усього викидів, т/рік*	до загального обсягу викидів об'єкта, %	до загального обсягу викидів населеного пункту, %			очікуване	фактичне
1	ВП Запорізька ТЕС АТ «ДТЕК ДНПРОЕНЕРГО»	76472,414	100,000	**	_****	_****	_****	_****
	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	3993,529	5,222	**				
	Сполуки азоту	17062,806	22,312	**				
	Діоксид та інші сполуки сірки	54083,461	70,723	**				
	Оксид вуглецю	540,462	0,707	**				
	Інші речовини	792,156	1,036	**				
2	ПАТ «Запоріжсталь»	50677,062	100,000	**	_****	_****	_****	_****
	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	2596,185	5,123	**				
	Сполуки азоту	3236,074	6,387	**				
	Діоксид та інші сполуки сірки	3652,511	7,207	**				
	Оксид вуглецю	41099,338	81,100	**				
	Інші речовини	92,954	0,183	**				
3	АТ «Запорізький завод феросплавів»	6083,101	100,000	**	_****	_****	_****	_****
	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	306,648	5,041	**				
	Сполуки азоту	231,703	3,809	**				
	Діоксид та інші сполуки сірки	787,517	12,946	**				
	Оксид вуглецю	4734,780	77,835	**				
	Інші речовини	22,455	0,369	**				
4	ПрАТ «Запоріжжкокс»	1487,489	100,000	**	_****	_****	_****	_****
	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	206,083	13,854	**				
	Сполуки азоту	520,315	34,979	**				
	Діоксид та інші сполуки сірки	67,702	4,551	**				
	Оксид вуглецю	647,101	43,503	**				

№ з/п	Назва об'єкта	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газоочисними установками (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %	Зменшення обсягів викидів за рахунок впровадження природоохоронних заходів, т/рік	
		усього викидів, т/рік*	до загального обсягу викидів об'єкта, %	до загального обсягу викидів населеного пункту, %			очікуване	фактичне
	Інші речовини	46,288	3,113	**				
5	ПрАТ «Український графіт»	1803,584	100,000	**	_***	_***	_***	_***
	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	180,839	10,027	**				
	Сполуки азоту	96,371	5,343	**				
	Діоксид та інші сполуки сірки	305,768	16,953	**				
	Оксид вуглецю	1012,819	56,156	**				
	Інші речовини	207,787	11,521	**				
6	ПрАТ «Дніпроспецсталь»	**	**	**	_***	_***	_***	_***
	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	**	**	**				
	Сполуки азоту	**	**	**				
	Діоксид та інші сполуки сірки	**	**	**				
	Оксид вуглецю	**	**	**				
	Інші речовини	**	**	**				
7	ТОВ «Запорізький титано – магнієвий комбінат»	514,935	100,000	**	_***	_***	_***	_***
	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	58,544	11,369	**				
	Сполуки азоту	26,928	5,229	**				
	Діоксид та інші сполуки сірки	15,724	3,054	**				
	Оксид вуглецю	347,159	67,418	**				
	Інші речовини	66,580	12,930	**				
8	ПрАТ «Запоріжвогнетрив»	**	**	**	_***	_***	_***	_***
	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	**	**	**				
	Сполуки азоту	**	**	**				
	Діоксид та інші сполуки сірки	**	**	**				
	Оксид вуглецю	**	**	**				
	Інші речовини	**	**	**				

№ з/п	Назва об'єкта	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газоочисними установками (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %	Зменшення обсягів викидів за рахунок впровадження природоохоронних заходів, т/рік	
		усього викидів, т/рік*	до загального обсягу викидів об'єкта, %	до загального обсягу викидів населеного пункту, %			очікуване	фактичне
9	ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»	2815,494	100,000	**	_***	_***	_***	_***
	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	347,152	13,330	**				
	Сполуки азоту	144,319	5,126	**				
	Діоксид та інші сполуки сірки	214,647	7,583	**				
	Оксид вуглецю	1895,472	67,323	**				
	Інші речовини	186,904	6,638	**				

* - без урахування викидів діоксиду вуглецю;

** - інформація не надана у зв'язку з військовою агресією росії проти України за підтримки білорусі, термін оприлюднення інформації щодо викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів, витрат на охорону навколишнього середовища, використання та запасів палива, постачання та використання енергії за 2021 рік було подовжено з урахуванням терміну для подання статистичної та фінансової звітності, встановленого Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни»;

*** - державним статистичним спостереженням 2-ТП (повітря) інформація не передбачена.

2.2. Водні ресурси

Місто Запоріжжя розташовано на р. Дніпро. Від міста до гирла 331 км, довжина річки у межах міста складає 24,2 км. Русло р. Дніпро в районі міста зарегульовано Дніпровським і Каховським водосховищами. Гідрографічна мережа Запоріжжя складається, окрім р. Дніпро, з малих річок: Мокра Московка, Суха Московка, Верхня, Середня та Нижня Хортиця, великої кількості струмків і балок. Довжина малих річок у межах міста складає 26 км, струмків - 11,5 км, балок із водотоками - 22,3 км. Річка Дніпро є джерелом водопостачання промислових об'єктів міста, джерелом енергії, а також повністю задовольняє господарсько-питні потреби міста, є транспортною артерією та цінним рекреаційним ресурсом.

Протягом останніх років забір води по місту складає 185-196 млн м³/рік. Загальний скид поверхневий вод за останні 5 років зменшився зі 119,9 млн м³/рік до 112,9 млн м³/рік.

За даними ДУ «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» в 2021 році відібрано 214 проб води з р. Дніпро (у 2020 році - 234) для проведення досліджень по санітарно-хімічним показникам, з них 57 проб або 26,6% не відповідали гігієнічним нормативам (у 2020 - 29,1%).

Для проведення досліджень по санітарно-мікробіологічним показникам у 2021 році відібрано 217 проб води з р. Дніпро, відхилення зареєстровані в 43 пробах, що складає 19,8%, у 2020 році - 9,1%.

Забір і використання свіжої води по м. Запоріжжя, млн м³/рік

	2017	2018	2019	2020	2021
Забір води	190,2	196,7	184,9	185,5	176,8
Використання свіжої води	157,0	160,7	150,5	152,6	145,2

Скид зворотних вод по м. Запоріжжя, млн м³/рік

	2017	2018	2019	2020	2021
Усього	119,9	120,6	108,7	112,1	112,9
Забруднених	52,4	54,6	0,653	0,642	0,533
Нормативно чистих	23,65	21,8	15,51	17,09	16,9
Нормативно очищених	43,84	44,07	92,4	94,40	95,4

Скид забруднюючих речовин у водні об'єкти м. Запоріжжя, тис. т/рік

2017	2018	2019	2020	2021
22,496	24,032	22,028	23,447	23,610

Основними водокористувачами в м. Запоріжжі є ПАТ «Запоріжсталь» та КП «Водоканал». Обсяги використання води та скидів цих підприємств складають більше 95% від загальних показників по місту. Так, у 2021 році ПАТ «Запоріжсталь» забрано 92,42 млн м³ води, скинуто - 53,8 млн м³ зворотних вод, КП «Водоканал» забрано 81,82 млн м³ води, скинуто - 57,14 млн м³ зворотних вод.

2.2.1. Якість питного водозабезпечення

Мешканці міста споживають і використовують питну воду після її очистки на двох водопровідних спорудах - Дніпровські водопровідні станції № 1 та № 2, які розташовані на лівому та правому березі р. Дніпро.

Джерелом водопостачання є озеро ім. Леніна, яке штучно створене у верхньому б'єфі р. Дніпро. Глибина водозаборів від 6 до 30 і більше метрів. Обсяг питної води, яка подається населенню після водоочисних споруд становить понад 280 тис.м³/доб., при проєктній потужності споруд 620 тис. м³/доб.

Доставка води споживачам здійснюється за рахунок 4-х насосних станцій третього підйому, 30 насосних станцій підкачки, призначених для багатопверхових споруд, водорозподільчої мережі загальною довжиною 2600 км, на якій розташовано 140 камер головних водоводів і 18 водопровідних колонок.

Для проведення соціально-гігієнічного моніторингу об'єктів зовнішнього середовища визначено 33 контрольних точки відбору проб питної води на об'єктах централізованого водопостачання та водорозподільчої мережі, які повністю дають можливість оцінити технічний стан та провести аналіз якості води, що подається населенню.

За 2021 рік відібрано 441 пробу на санітарно-мікробіологічні (у 2020 році – 361) та 505 проб на санітарно-хімічні показники (у 2020 році - 361). У 2021 році за бактеріологічними показниками зареєстровано 5 перевищень (1,1%), за санітарно-хімічними показниками - 18 перевищень (3,5%) (запах, присмак, нітроти, водневий показник), у 2020 році перевищення за санітарно-мікробіологічними показниками не зареєстровано, за санітарно-хімічними показниками – 1,6%.

У пробах води не реєструються ротавіруси, яйця гельмінтів, а отрутохімікати, токсичні речовини та колі-фаги не перевищують допустимих норм, не реєструються захворювання пов'язані з водним фактором передачі інфекцій.

Невід'ємною частиною моніторингу якості питної води є відомчий лабораторний контроль. У 2021 році виробничою лабораторією КП «Водоканал» відібрано 2546 проб для проведення санітарно-хімічних та мікробіологічних досліджень (у 2020 році - 2526). У 11 пробах питної води зареєстровані відхилення за мікробіологічними показниками (0,44%), які виявлені в період ліквідації аварійної ситуації. У 2020 році відхилення спостерігалися в 0,24%.

Незважаючи на благополуччя із забезпечення мешканців міста питною водою гарантованої якості, неприйняття з боку КП «Водоканал» дієвих заходів щодо поліпшення санітарно-технічного стану об'єктів та вирішення інших питань водопостачання може змінити ситуацію на прямо протилежну. Так, вкрай повільними темпами проводиться заміна аварійних та зношених ділянок водогонів на території міста. Щотижня реєструються до 70 витоків на міських водопровідних мережах, в т.ч. на водоводах Ø більше 300 мм. У 2021 році аварії усувалися на 3196 ділянках (у 2020 році - 3617).

При виникненні аварійних ситуацій до теперішнього часу не вирішено питання придбання необхідної кількості спецавтотранспорту для підвезення води до об'єктів підвищеного епідемічного ризику (лікарні, ДНЗ, школи тощо) та забезпечення населення питною водою гарантованої якості. Вкрай необхідно будівництво споруд з доочищення промивних стічних вод від ДВС- 1, 2 перед скиданням їх в р. Дніпро.

Потребує комплексного вирішення питання дотримання зон санітарної охорони магістральних водоводів - зелена зона траси Харків - Сімферополь, ділянка водоводу в районі селища ДД - Запоріжжя Лівє.

2.3. Стан фауни, флори, біорізноманіття

У цілому видовий склад рослин м.Запоріжжя формується за рахунок природних видів вищих судинних рослин, які зберегли своє існування на урбанізованих територіях та завезених видів.

Дерева представлені в основному кленами, дубами, в'язами, каштанами, горобинами, тополями, акаціями, липою, гледичією та іншими.

На не окультурених ділянках часто зустрічаються спориш, суріпка, кульбаба, жовтеці, грицики тощо. У флорі представлені лікарські рослини - кропива, пижма, деревій, звіробій, чистотіл та карантинні види.

Серед вищої водної рослинності у водоймах різного типу домінує очерет.

Фауна безхребетних тварин міста формується за рахунок фауни природних степових та лісових біогеоценозів і в них зустрічаються види, які пристосовані до урбанізованих територій і їх налічується понад 4 тисячі видів. Так, на озелених ділянках м. Запоріжжя часто зустрічаються клопи, коники, бабки, цвіркуни, жуки, метелики, бджоли, джмелі тощо.

У фауні м. Запоріжжя реєструється 6 видів земноводних і 9 видів плазунів, найчастіше можна зустріти: ропах, жаб, ящірок, черепах, вужів.

Фауна птахів включає види осілих та перельотних. Найчастіше можна побачити горобців, граків, шпаків, ластівок, солов'їв, чорних дроздів, коноплянок, лебедів-шипунів, крякав, сизих голубів, сірих мухоловок тощо. Фауна хребетних представлена 34 видами. В місті, звичайно, переважають домашні собаки та коти.

Відповідно до внесених змін до генерального плану м.Запоріжжя (коригування) площа зелених насаджень загального користування складає 617 га (1,9 % від загальної площі міста). Нормативне забезпечення в зелених насадженнях, з урахуванням зелених насаджень житлових районів, приймається відповідно до ДБН 360-92** з розрахунку 21,85 м² на 1 особу. Потреба в зелених насадженнях загального користування на етап 15-20 років становитиме 1670,0 га, необхідне додаткове розміщення 1053,0 га насаджень.

У місті налічується 22 парку загальною площею близько 296,3 га, а також 75 скверів загальною площею близько 196,0 га. Загалом площа всіх зелених насаджень складає 617 га (без о.Хортиця).

Серед основних містобудівних причин, які негативно впливають на стан озеленення територій, слід зазначити такі:

- черезсмужжя розташування промислових комунально-складських і сельбищних районів, природоохоронних і рекреаційних територій, яке історично склалося;
- неупорядковане розростання підприємств у попередній період розвитку промислового комплексу;
- наявність потужної транспортної мережі та швидке зростання кількості автомобільного індивідуального транспорту;
- зменшення ділянок зелених насаджень.

У генеральному плані м.Запоріжжя передбачено розвиток ландшафтно-рекреаційної зони.

Одночасно із зеленими насадженнями загального користування передбачаються зелені насадження спеціального призначення, що формуються в межах :

- санітарно-захисних зон від промислових підприємств (під час поступового проєктування санітарно-захисних зон необхідно передбачити їх нормативне озеленення);
- прибережних захисних смуг вздовж річок і водойм (при виконанні проєктів очищення річок необхідно передбачувати їх нормативне озеленення);
- зелених насаджень вздовж вулиць (при проєктуванні намічених генеральним планом магістралей безперервного і регульованого руху шириною в червоних лініях 45-60 м, необхідно передбачати їх озеленення або, як мінімум, дворядну посадку дерев з обох сторін від проїжджої частини).

В умовах інтенсивного господарського впливу на природні ландшафти, природоохоронні території є своєрідними природними оазами, які характеризуються великою різноманітністю. Важливу роль в збереженні біорізноманіття міста відіграє р. Дніпро з його затоками, притоками, островами.

Під впливом зростаючого тиску міста на осередки живих організмів відбувається деградація як окремих видів, так і цілих біогеоценозів. У парках міста гніздиться низка диких видів птахів. Різновидність видового складу та значна кількість комахоїдних птахів є основним чинником у боротьбі зі шкідниками зелених насаджень.

Уся акваторія Дніпра з прилеглими водоохоронними зонами включена до території Смарагдової мережі «Каховське водосховище» .

На цій території під охороною перебувають 67 видів тварин, занесених до Резолюції №6 Бернської конвенції та 17 типів природних оселищ, занесених до Резолюції №4 Бернської конвенції, зокрема види, для яких ділянка русла р. Дніпро в межах м. Запоріжжя є ключовою для збереження популяції (Чехоня (*Pelecus cultratus*), крячок річковий (*Sterna hirundo*)).

Важливими для збереження біологічного різноманіття також є парки і сквери, що не мають статусу пам'яток садово-паркового мистецтва. На загал у м. Запоріжжі створено 22 парки із загальною площею близько 296 га та 75 скверів, площа яких складає близько 196,0 га. Загалом, площа зелених насаджень міста становить приблизно 617 га (1,9 % від загальної площі міста), але сюди не включено зелені зони о. Хортиця. Зелені зони розподілені нерівномірно по

території районів міста. Найменше їх створено у Хортицькому районі (близько 23 га парків і скверів), найбільше – у Вознесенівському (майже 136 га). Разом з тим, більшість парків і скверів міста все ще потребують визначення меж та встановлення їх в натурі.

Окрім цього, до природоохоронних територій, важливих для збереження фітоценотичного та фауністичного різноманіття, належать санітарно-захисні зони навколо промпідприємств та зелені насадження вздовж доріг, вулиць, навколо цвинтарів.

На збереження, реконструкцію та збільшення зелених насаджень міста спрямована Програма комплексного озеленення м. Запоріжжя на 2019-2029 роки «Зелене місто». Програма спрямована на створенню більш сприятливих умов для життєдіяльності людини і також матиме позитивний вплив на збереження та відтворення біологічного різноманіття в м. Запоріжжі. В умовах інтенсивної господарської діяльності міста саме зелені зони залишаються осередками існування та оселищами для переважної більшості видів комах, плазунів, пернатої фауни, гризунів та інших представників фауни.

2.3.1. Природоохоронні території

До природоохоронних територій та об'єктів належать:

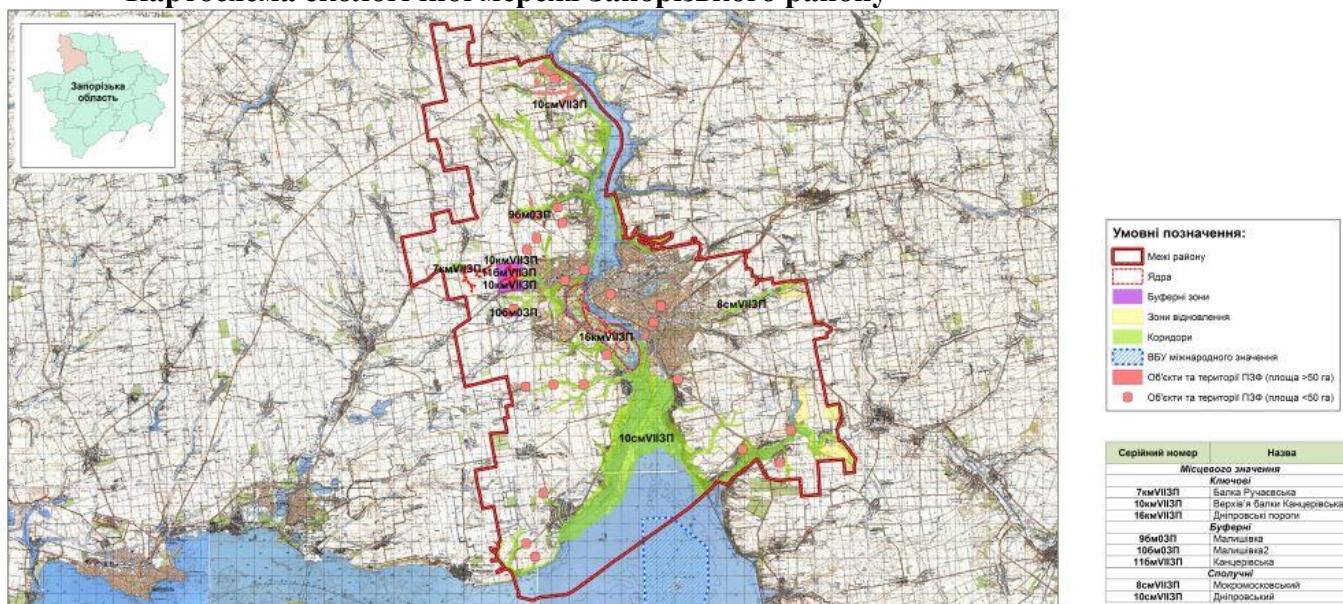
- 13 територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) з їх функціональними та охоронними зонами: заказник загальнодержавного значення «Дніпровські пороги» (1383 га), ботанічні пам'ятки природи місцевого значення («Запорізький 700-річний дуб», «Дубовий гай. Старі дуби», «Стара груша дичка», «Віковий дуб» на о. Хортиця та «Віковий дуб» в с. Верхня Хортиця), пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення (парк енергетиків, парк ім. Шевченка, парк залізничної станції Запоріжжя-2, парк «Алея слави», Запорізький дитячий ботанічний сад, парк по вул. Кремлівській) та ботанічний заказник «Цілинна балка». Загальна площа об'єктів ПЗФ - 1436,6 га. Відсоток заповідності міста становить 4,34%;
- Території екомережі. На виконання Закону України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21.09.2000 № 1989-III, Запорізька обласна рада затвердила Регіональну схему формування екологічної мережі Запорізької області (рішення від 31.10.2016 №3), а Запорізька районна рада, у свою чергу, затвердила місцеву схему формування екологічної мережі Запорізького району Запорізької області (рішення 2019 р. №10). Обидва рішення стосуються Запоріжжя, тому низка природних і природоохоронних територій і об'єктів, розташованих на території міста, входить до екологічної мережі Запорізького району, яка, у свою чергу, є складовою частиною екомережі Запорізької області.

На 2023 рік заплановано створення (оновлення) картографо-геодезичної основи з метою забезпечення приведення у відповідність до чинного законодавства місцевої планувальної документації.

Місто розташоване в межах Дніпровського екологічного коридору, що включає заплави і русла Дніпра в його долині, й розкинулося на берегах двох

водосховищ - Каховського (нижче Дніпрогесу) та Дніпровського (вище Дніпрогесу). Відповідно до Закону України «Про екологічну мережу України» від 24.06.2004 № 1864-IV, до складових структурних елементів екомережі

Картохема екологічної мережі Запорізького району

Запорізький район. Картохема 1

включаються землі водного фонду, тобто, землі, зайняті річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, водоохоронними зонами вздовж річок та навколо водойм (а у їх складі - прибережними захисними смугами). Особливо цінними є території, покриті плавнями (південна частина о. Хортиця та береги водосховища, до яких прилягає південна частина міста). Плавні виконують функції природного фільтра й відіграють важливу роль у процесах очищення води завдяки водній та прибережній рослинності. Ядром екомережі району (і міста) є територія о.Хортиця та прилеглі води Дніпра. До екомережі також віднесені буферні зони (Канцерівська, Малишівка, Малишівка, що примикають з заходу до правобережної частини міста, а також оздоровчі та рекреаційні території (всі виділені території розташовані на о. Хортиця та на правобережній частині міста).

- Території Смарагдової мережі.

2.4. Ґрунти

Ґрунт є невід'ємною складовою довкілля, але його функції значно різняться від функціонального призначення земель. Нажаль, задекларовані в Земельному кодексі України нормативи міського стану ґрунтів опрацьовані лише для земель сільськогосподарського призначення.

Більшу частину території міста займають просадні ґрунти, представлені лісами і лісовими суглинками, які не простежуються на заплавних територіях. Лесові відклади можуть бути досить потужними, зокрема, на території Хортицького масиву їх потужність сягає 40 м, тому й величина осідання на таких територіях може досягати 1 м, що необхідно враховувати при будівельних роботах.

Окрім просадних ґрунтів, будівельні та інші роботи з освоєння території міста ускладнюють ухили та порушеність поверхні, зсувонебезпечність, підтоплення, прояви ерозійних процесів. Потенційно зсувонебезпечними є круті схили ярів, берегів річок і балок. У місті виокремлено 9 ділянок з балками, де негативні прояви екзогенних геологічних процесів є особливо відчутними. Ділянки розташовані в Хортицькому, Дніпровському, Шевченківському та Комунарському районах. Ці території є особливо вразливими до екстремальних погодних явищ, що супроводжуються інтенсивними зливами.

До найпоширеніших ризиків деградації ґрунтів у міському середовищі, окрім механічного зняття верхнього родючого шару або його екранування, слід віднести процеси техногенного і селітебного забруднення, засмічення, засолення, переуцілення та біологічної деградації, спричинені як вище переліченими явищами, так і накопиченням шкідливої та патогенної мікрофлори. Забруднений ґрунтовий покрив поступово перетворюється на джерело надходження токсикантів до суміжних середовищ і природних вод, рослин, повітря.

На природне відтворення ґрунтів значною мірою впливає «запечаткування» ґрунтів, тобто скорочення відкритих ділянок ґрунтового покриву, особливо в центральних районах міста.

Одним з вагомих джерел аеротехногенного забруднення ґрунтів є автотранспорт. Його вклад в емісію забруднювачів в м. Запоріжжі складає від 40 до 60 відсотків. Внаслідок збільшення кількості автотранспорту і розвитку мережі автостоянок та АЗС, в міських ґрунтах зріс вміст нафтопродуктів і бенз(а)пірена. Тривалий час використання етильованих бензинів спричинило забруднення територій, прилеглих до транспортних магістралей, сполуками свинцю. Незважаючи на те, що такі бензини вже не використовуються, процес відновлення ґрунтів прилеглих територій все ще не завершений. Деградовані ґрунти міста мають обмежені можливості для відновлення, оскільки постійно перебувають під тиском негативних техногенних чинників.

Найбільшу небезпеку для навколишнього природного середовища становить забруднення ґрунтів важкими металами, засолення, ущільнення.

У структурі міста значні площі займають ґрунти з незадовільними властивостями (деградовані та інші малородючі ґрунти).

Розбудова схилових земель негативно позначилась на стійкості агроландшафтів і зумовила значне техногенне навантаження на екосферу.

Подальша розбудова міста, в тому числі й на схилових землях, впливає на поверхневу структуру ландшафтів, стимулює процеси повітряної та водної ерозії, що приводить до поступової втрати структури й властивостей ґрунтового покриву.

З метою моніторингу за забрудненням ґрунту міста відокремленим підрозділом «Запорізький міський відділ Державної установи «Запорізький обласний лабораторний центр МОЗ України», визначено 40 точок - на межі санітарно-захисної зони промислових підприємств, транспортних магістралей, парках, скверах, території житлової забудови, в тому числі і піску на громадських

пляжах. Лабораторні дослідження проводилися на санітарно-хімічні (солі важких металів) показники.

2.5. Кліматичні фактори

Місто Запоріжжя розташоване в північній частині Запорізької області, в степовій зоні на півдні України, клімат – степовий атлантико-континентальний. Ріка Дніпро розділяє місто на дві частини: правобережну і лівобережну.

Характер атмосферної циркуляції визначається частою зміною циклонів та антициклонів. Циклони приходять протягом року із заходу, північного та південного заходу та з півдня. Вони приносять з собою морські повітряні маси з Атлантики і Арктики. Вторинні арктичних повітряних мас обумовлюють різкі похолодання. Морозна погода взимку є наслідком впливу Сибірського антициклону, а засухи в літній період виникають під дією Азорського антициклону.

Зима починається наприкінці листопада – на початку грудня. Вона помірно-холодна, малосніжна, переважає нестійка погода з чисельними відлигами, після яких відбуваються різкі похолодання. Весна зазвичай настає в першій декаді березня. Характерною особливістю весни є інтенсивне наростання тепла, завдяки цьому весняні процеси розвиваються швидко і весна зазвичай буває короткою. Літо переважно спекотне та сухе. В окремі періоди переміщення холодніших повітряних мас супроводжується активною грозовою діяльністю, виникають небезпечні метеорологічні явища: сильні зливи, шквали, град. Осінь зазвичай настає у третій декаді вересня. Для осені характерне повернення тепла на загальному фоні зниження температури та початок заморозків.

Середньорічна температура повітря $+9,4^{\circ}\text{C}$. Середня температура повітря найтеплішого місяця (липня) $+22,0^{\circ}$, а найбільш холодного (січня) $-4,2^{\circ}$ морозу. Абсолютний максимум температури повітря був зареєстрований 11 серпня 2010 року коли повітря прогрілося до $+40,0^{\circ}$. Абсолютний мінімум $-31,8^{\circ}$ морозу зареєстрований 10 січня 1940 року.

Тривалість безморозного періоду в середньому 200 днів. Перші морози бувають у другій половині жовтня. Закінчуються морози наприкінці квітня.

Середньорічна швидкість вітру 3 м/с. Переважають вітри північного напрямку. Максимальна швидкість вітру в 1969 році досягала 40 м/с.

Річна кількість опадів в середньому 510 мм. Випадіння опадів взагалі відрізняється нерівномірністю і значними коливаннями їх кількості, що приводить до нерівномірного зволоження в різні роки. Протягом року опади теж випадають нерівномірно, за рахунок сильних злив більше їх у теплий період року. Середньорічна відносна вологість повітря становить 73%.

2.6. Поводження з відходами

На сьогодні в місті відходи розміщуються на таких полігонах: полігон твердих побутових відходів №1 (далі - ТПВ №1) загальною площею 47,0707 га, накопичувач-випарювач АТ «Мотор Січ» (1,55 га), полігон ПАТ «Запорізький

автомобілебудівний завод» (2,5 га), полігон промислових відходів у б. Середня (221 га). На території б. Середня розташовані ділянки таких підприємств - користувачів: ПАТ «Запоріжсталь» (3 ділянки загальною площею 112,8 га), ПрАТ «Запоріжжкокс» (45,8 га), ПрАТ «Дніпроспецсталь» (2 ділянки загальною площею 40,69 га), АТ «Запорізький завод феросплавів» (15,5 га), ТОВ «Техно-промекекспорт» (6,0 га). Також, на території міста знаходиться відстійник-шламонакопичувач б. Капустянка (148,46 га), який входить до комплексу позамайданчикowego шламовидалення ПАТ «Запоріжсталь».

Однією з основних особливостей індустріального комплексу м.Запоріжжя є масштабність ресурсовикористання і енергетично-сировинної спеціалізації економіки регіону що сприяє значному утворенню і накопиченню відходів виробництва і споживання. І хоча певна частина відходів у процесі виробництва переробляється і використовується в якості вторинних ресурсів, переважна їх кількість нагромаджується на полігонах та у шламонакопичувачах.

У результаті виконання промисловими підприємствами природоохоронних заходів на полігонах промислових відходів звільнилася частина території від відходів, зменшилася кількість відходів за рахунок їх утилізації або повернення у виробничий процес.

Однак, кількість відходів виробництва, що розміщуються на полігонах, залишається значною. З метою вирішення цієї проблеми на підприємствах продовжується впровадження заходів по зменшенню кількості утворення і розміщення та збільшенню кількості повторного використання відходів.

Власниками полігонів щоквартально проводяться дослідження поверхневих, ґрунтових підземних вод та ґрунтів.

Промисловими підприємствами міста природоохоронні заходи здійснювалися за рахунок власних коштів.

Для удосконалення роботи в сфері поводження з ТПВ в місті шляхом об'єднання Запорізького комунального автотранспортного підприємства 082801 «Комунсантрансекологія» та німецької фірми «REMONDIS» у 2008 році створено спільне українсько-німецьке підприємство «Ремондіс Запоріжжя» (нині правонаступник - ТОВ «ВЕЛЬТУМ-Запоріжжя»).

З метою приведення міста до належного санітарного стану підприємством придбано та встановлено на території міста контейнери для роздільного збирання ТПВ та для остаточних відходів. Також, у серпні 2009 року на полігоні ТПВ № 1 введено в експлуатацію лінію з сортування ТПВ, для сортування вторинної сировини з контейнерів під ресурсоцінні матеріали. Потужність лінії складає 100 тис. т на рік.

На теперішній час вивіз та розміщення твердих побутових відходів здійснюється на єдиному діючому полігоні ТПВ №1, який розташовано поблизу селища Леваневського. Полігон ТПВ № 1 експлуатується з 1952 року.

Станом на 01.01.2022 на полігоні ТПВ №1 накопичено близько 16 276,7 тис. т відходів. За даними ТОВ «ВЕЛЬТУМ-Запоріжжя» на полігоні ТПВ № 1 упродовж 2021 року розміщено близько 224,9 тис. т відходів.

Проблемою є відсутність потужностей для безпечного розміщення ТПВ у правобережній частині міста. Полігон ТПВ № 2, який обслуговував правобережну частину міста, був закритий у лютому 2007 року, оскільки вичерпав свої можливості.

Для будівництва полігону ТПВ №3 на території Сонячної сільської ради Запорізького району Запорізької області відведено земельну ділянку площею 27 га та отримано Державний акт на право постійного користування земельною ділянкою. Роботи з будівництва полігону ТПВ №3 тривають.

**Підприємства – основні накопичувачі промислових відходів
(за даними статзвітності № 1-відходи)**

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітного періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2021 рік (звітний), т	Накопичено відходів станом на кінець звітного року, т*	Місце накопичення відходів
1	ПАТ Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь»	Шлами очищення колошникового газу, що утворюються в процесі виробництва чавуну і сталі	4	684965,879	384949,962	687716,653	Комплекс позамайдан-чикового шлаковидалення ПАТ «Запоріжсталь»
		Відходи знезараження та (або) очищення вод стічних	4	37010788,052	610542,437	37621330,490	Комплекс позамайдан-чикового шлаковидалення ПАТ «Запоріжсталь»
		Матеріали та вироби з вогнетривів зіпсовані, забруднені або не ідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	4	510569,179	62308,693	537732,929	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
		Відходи виробничо-технологічні інші, не позначені іншим способом	4	8101947,791	130547,846	8232495,637	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
		Шлам абразивний	3	779,922	25,206	805,303	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
		Вироби абразивні некондиційні	4	32,671	7,579	32,883	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
		Пил полірувальних кругів	4	66,201	0,747	66,876	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
		Шлаки сталеплавильні мартенівські	4	26839050,187	496466,954	27297535,26	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
2	ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»**	-	-	-	-	-	-

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітного періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2021 рік (звітний), т	Накопичено відходів станом на кінець звітного року, т*	Місце накопичення відходів
3	АТ «Запорізький завод феросплавів»	Пил газоочисних установок, що утворюється у процесі виробництва феросплавів	3	247207,370	0	247207,370	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Пил газоочисних установок, що утворюється у процесі виробництва феросплавів	4	141350,191	13606,400	150835,291	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлами газоочисних установок, що утворюються у процесі виробництва феросплавів	3	259496,690	0	259496,690	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлами газоочисних установок, що утворюються у процесі виробництва феросплавів	4	166093,270	12114,00	178207,270	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлаки феросплавні не металургійного використання інші	4	11105766,118	58066,670	11133281,891	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Матеріали, речовини чи продукти, які виробник або постачальник оголошує відходами, що не позначені іншим способом (виробниче сміття)	3	37039,400	0	37039,400	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Матеріали, речовини чи продукти, які виробник або постачальник оголошує відходами, що не позначені іншим способом (виробниче сміття)	4	61961,396	7183,660	69145,056	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлак паливний	4	1217,649	72,210	1290,419	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Матеріали фільтрувальні зіпсовані, відпрацьовані чи	4	323,060	57,119	366,680	Полігон промислових відходів б. Середня

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітного періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2021 рік (звітний), т	Накопичено відходів станом на кінець звітного року, т*	Місце накопичення відходів
		забруднені (рукава фільтрувальні відпрацьовані)					АТ «ЗФЗ»
		Пил полірувальних кругів	4	2,613	0,460	3,073	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Відходи змішані будівництва та знесення будівель і споруд	4	10295,864	3052,600	13630,014	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлам масло-, водовідокремлювачів	4	220,160	5,500	225,660	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлам, що утворюється від освітлення води	4	1840,000	40,000	1880,000	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Матеріали абразивні та вироби з них зіпсовані, забруднені або неідентифіковані, які не можуть бути використані за призначенням	4	0,609	0,020	0,629	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Відсів вапняковий, у т.ч. вапняково-сірчаний та вапняково-магнісвий	4	142380,460	497,460	142877,920	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Абсорбенти зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені	4	5,480	1,240	6,720	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлами феросплавного виробництва	4	180,200	0	180,200	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
4	ПрАТ «Запоріжжкокс»	Матеріали та вироби з вогнетривів зіпсовані, забруднені або не	4	15554,652	7710,480	23265,132	Полігон промислових відходів б. Середня

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітного періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2021 рік (звітний), т	Накопичено відходів станом на кінець звітного року, т*	Місце накопичення відходів
		ідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням					ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Каталізатори відпрацьовані у процесах коксохімічного виробництва	4	0,090	0	0,090	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Відходи змішані будівництва та знесення будівель та споруд	4	256256,151	11573,800	267829,951	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Відходи, одержані в процесі очищення вулиць, місць загального використання, інші	4	66317,402	707,220	67024,622	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Шлам масло-, водовідокремлювачів	4	48,100	0	48,100	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Відходи промислово-технологічні, інші, позначені іншим способом, або від комбінованих процесів виробництва	4	147,680	34,300	181,980	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Матеріали абразивні та вироби з них зіпсовані, забруднені або не ідентифіковані, які не можуть бути використані за призначенням	4	2,634	0,045	2,679	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Матеріали фільтрувальні зіпсовані, відпрацьовані чи	4	1,980	1,270	2,730	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітного періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2021 рік (звітний), т	Накопичено відходів станом на кінець звітного року, т*	Місце накопичення відходів
		забруднені (відпрацьовані рукавні фільтри)					ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Суміш ґрунту та каміння (відпрацьований залізничний баласт)	4	273,580	0	273,580	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Відходи збагачення вугілля, переробленого на збагачувальних та брикетних фабриках	4	12869,788	0	12869,788	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
5	ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат»	Шлаки титано-магнієві (перше та друге плавлення), що утворюються у термічних процесах металургії металів кольорових інших	4	4811,352	112,875	4924,227	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Плав хлористий, який містить хром, марганець, виробництва титану	3	262424,445	6589,930	268025,735	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Солі тверді, які містять хлориди, фториди та інші галогеновані тверді солі, відпрацьовані	3	28088,312	1097,630	28088,312	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Дрос та шлаки зняті (перше та друге плавлення), що утворюються у термічних процесах металургії металів кольорових інших	3	8593,338	430,190	8613,858	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Зола та залишки інші, які містять в основному титан, що утворюються у термічних процесах металургії металів кольорових інших	3	46,790	1,700	48,49	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітнього періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2021 рік (звітний), т	Накопичено відходів станом на кінець звітнього року, т*	Місце накопичення відходів
		Матеріали деревинні зіпсовані, забруднені або неідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	4	151,460	38,875	190,335	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Відходи очищення газу тверді, що утворюються у термічних процесах металургії металів кольорових інших	4	2203,350	93,710	2297,06	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Матеріали та вироби з вогнетривів зіпсовані, забруднені або не ідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	4	3517,750	292,000	3758,15	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Литво металів кольорових некондиційне	4	1,310	0	1,310	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Шлам від очищення вод стічних неспецифічних промислових	4	81148,175	5316,950	85935,745	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК

* наведенні дані з урахуванням показників зазначених в статистичній звітності № 1 - відходи річна «Звіт про утворення та поводження з відходами»;

** інформація відсутня.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність у сфері поводження з небезпечними відходами на території регіону

№ з/п	Назва та код згідно з ЄДРПОУ	Місцезнаходження	Контактні дані (веб-адреса, телефон, електронна пошта)	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
1	ДЕРЖАВНА АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНА СЛУЖБА (АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИЙ ЗАГІН СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ) ГУ МНС УКРАЇНИ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ (34869316)	69035, м. Запоріжжя, вул. Заводська, буд. 1 А	https://zp.dsns.gov.ua +380612849392 arz@zp.dsns.gov.ua	Збирання (1. Відходи виробництва, одержання і застосування біоцидів та фітофармацевтичних препаратів, включно з відходами пестицидів та гербіцидів, які не відповідають стандартам, мають прострочений термін придатності чи не придатні для використання за призначенням)
2	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СП ЮКОЙЛ» (31852954)	69014, м. Запоріжжя, вул. Базова, буд. 3-А	https://yuko.eu +380612221467 +380612228030 office@yukoil.com support@yukoil.com	Збирання, зберігання, оброблення, утилізація (1. Відпрацьовані нафтопродукти, не придатні для використання за призначенням (у тому числі відпрацьовані моторні, індустріальні масла та їх суміші)
3	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» (00191230)	69008, м. Запоріжжя, Південне шосе, буд. 72	http://www.zaporizhstal.com +38 (061) 218 30 09 office@zaporizhstal.com	Збирання, зберігання, оброблення, утилізація (1. Відпрацьовані нафтопродукти, не придатні для використання за призначенням (у тому числі відпрацьовані моторні, індустріальні масла та їх суміші. 2. Відходи, забруднені нафтопродуктами – промаслене ганчір'я, тирса, відпрацьовані фільтри)
4	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ЕЛЕКТРОМЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ» ім. А.М. КУЗЬМІНА» (00186536)	69008, м. Запоріжжя, Південне шосе, буд. 81	http://www.dss-ua.com +38 (061) 283 4309 +38 (061) 213 1780 info@dss.com.ua	Збирання, зберігання, утилізація (1. Відпрацьовані нафтопродукти, не придатні для використання за призначенням (у тому числі відпрацьовані моторні, індустріальні масла та їх суміші). Відходи, забруднені нафтопродуктами – промаслене ганчір'я, тирса, відпрацьовані фільтри)
5	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МОТОР СІЧ" (14307794)	69068, м. Запоріжжя, пр. Моторобудівників, буд. 15	http://www.motorsich.com +38 (061) 720 44 09 motor@motorsich.com	Збирання, зберігання, видалення (1. Відходи, що містять як складові або забруднювачі ртуть, сполуки ртуті (у т.ч. відпрацьовані люмінесцентні лампи та прилади, що містять ртуть) (збирання, перевезення, зберігання); 2. Відходи сумішей масло/вода, вуглеводні/вода, емульсії; 3. Гальванічний шлам)

№ з/п	Назва та код згідно з ЄДРПОУ	Місцезнаходження	Контактні дані (веб-адреса, телефон, електронна пошта)	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
6	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "УКРЮГПЛАСТ" (31122267)	69005, м. Запоріжжя, вул. Перемоги, буд. 105, кв. 60. Місце провадження діяльності: 69076, м. Запоріжжя, вул. Новобудов, 3	npp-ukryugplast.all.biz +38 (067) 612 56 56 +38 (067) 612 04 05 ukrugplast@ukr.net	Збирання, зберігання, оброблення (1. Відходи негалогенованих органічних розчинників, за винятком відходів, зазначених у Зеленому переліку відходів. 2. Відходи галогенованих або негалогенованих залишків після операцій відновлення органічних розчинників методом дистиляції)
7	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «НАУКОВО- ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ «УКРЕКОПРОЕКТ» (38563155)	69002, м. Запоріжжя, вул. Перша Ливарна, буд. 40. Місце провадження діяльності: 69000, м. Запоріжжя, вул. Теплична, 27	+38 (097) 647 79 06 ukrecoproekt@gmail.com	Збирання, зберігання, оброблення, утилізація, знешкодження (1. Відпрацьовані нафтопродукти, не придатні для використання за призначенням (у тому числі відпрацьовані моторні, індустриальні масла та їх суміші). Відходи, забруднені нафтопродуктами – промаслені пісок, папір, тирса, ґрунт, ганчір'я, відпрацьовані фільтри. 2. Відходи сумішей масло/вода, вуглеводні/вода, емульсії. 3. Відходи, що містять переважно неорганічні компоненти, до складу яких можуть входити метали та органічні матеріали. 4. Відходи, що містять як складові або забруднювачі ртуть, сполуки ртуті (у т.ч. відпрацьовані люмінесцентні лампи та прилади, що містять ртуть). 5. Відходи виробництва, одержання і застосування чорнила, барвників, пігментів, фарб, лаків, оліфи. 6. Відходи розчинів кислот чи основ (у т.ч. відпрацьований електроліт). 7. Відпрацьовані батареї свинцевих акумуляторів, цілі чи розламані. 8. Відходи, що містять переважно органічні компоненти, до складу яких можуть входити метали і неорганічні матеріали. 9. Відпрацьовані каталізатори. 10. Відходи виробництва, одержання і застосування фармацевтичних препаратів.

№ з/п	Назва та код згідно з ЄДРПОУ	Місцезнаходження	Контактні дані (веб-адреса, телефон, електронна пошта)	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
				11. Клінічні та подібні їм відходи, а саме – відходи, що виникають у результаті медичного догляду, ветеринарної чи подібної практики, і відходи, що утворюються у лікарнях або інших закладах під час досліджень, догляду за пацієнтами або при виконанні дослідницьких робіт. 12. Відходи упаковок та контейнерів, забруднені (у тому числі тара з-під пестицидів та агрохімікатів). 13. Відходи, які можуть містити або неорганічні, або органічні компоненти. 14. Відходи і брукт електричних та електронних вузлів, що містять компоненти, такі, як акумуляторні батареї, скло від електронно-променевих трубок або інше активоване скло. 15. Гальванічний шлам. 16. Відходи, які складаються або містять хімічні речовини, що не відповідають специфікації або мають прострочений термін придатності. 17. Відходи, речовини або вироби, які містять, складаються або забруднені ПХБ (збирання, , зберігання). 18. Відходи упаковок та контейнерів, які містять сполуки, наведені у додатку 2 до Положення, в кількості, достатній для виявлення небезпечних властивостей, наведених у Переліку)
8	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СП-КАПІТАЛ» (39738186)	69089, м. Запоріжжя, вул. Зачиняєва, буд. 162. Місце провадження діяльності: 70605, Запорізька обл., Запорізький р-н, с. Задорожнє, вул. Виробнича, 3-а	+38 (061) 707 01 83 kapitallsp@gmail.com	Збирання, зберігання, оброблення, утилізація, знешкодження (1. Ртуть, сполуки ртуті (збирання, зберігання); 2. Відпрацьовані нафтопродукти, не придатні для використання за призначенням (у тому числі відпрацьовані моторні, індустріальні масла та їх суміші) (збирання, зберігання, оброблення, утилізація); 3. Відходи виробництва, одержання і застосування чорнила, барвників, пігментів, фарб, лаків, оліф, за винятком відходів, зазначених у Зеленому переліку)

№ з/п	Назва та код згідно з ЄДРПОУ	Місцезнаходження	Контактні дані (веб-адреса, телефон, електронна пошта)	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
				відходів (див. Відповідну позицію Зеленого переліку [126]) (збирання, зберігання, оброблення, утилізація); 4. Відходи сумішей масло/вода, вуглеводні/вода, емульсії (збирання, зберігання, оброблення, утилізація); 5. Відпрацьовані батареї свинцевих акумуляторів, цілі чи розламані (збирання, зберігання, оброблення); 6. Відходи, які складаються або містять хімічні речовини, що не відповідають специфікації або мають прострочений термін придатності (7), і які відносяться до категорій, зазначених у додатку 2 до Положення (3), та виявляють небезпечні властивості, наведені у переліку (2) (збирання, зберігання, оброблення, утилізація); 7. Відходи розчинів кислот чи основ (збирання, зберігання, оброблення, утилізація); 8. Відходи і брукт електричних та електронних вузлів (6) (печатні плати включно), які не містять таких компонентів, як акумулятори та інші батареї, включені до Жовтого переліку відходів, ртутні перемикачі, скло від електронно-променевих трубок та інше активоване скло та ПХБ-конденсатори, або не забруднені складовими, зазначеними у додатку 2 до Положення (2) (наприклад, кадмій, ртуть, свинець, поліхлоровані біфеніли) в кількості, достатній для виявлення ними небезпечних властивостей, наведених у переліку (3) (див. відповідну позицію Жовтого переліку відходів [34]) (збирання, зберігання, оброблення); 9. Гальванічний шлам (збирання, зберігання, оброблення, утилізація); 10. Розчини після травлення металів (збирання, зберігання, оброблення, утилізація); 11. Відходи виробництва або переробки нафтового коксу і бітуму (збирання, зберігання, оброблення, утилізація)

2.7. Демографічна ситуація і здоров'я населення

Станом на 01.01.2022 у м.Запоріжжі чисельність наявного населення становила 710,052 тис. осіб, середньорічна чисельність - 716,382 тис. осіб. За 2021 рік чисельність населення зменшилася на 12661 особу, у т.ч. за рахунок природного скорочення на 11495 осіб, міграційного – на 1166 осіб.

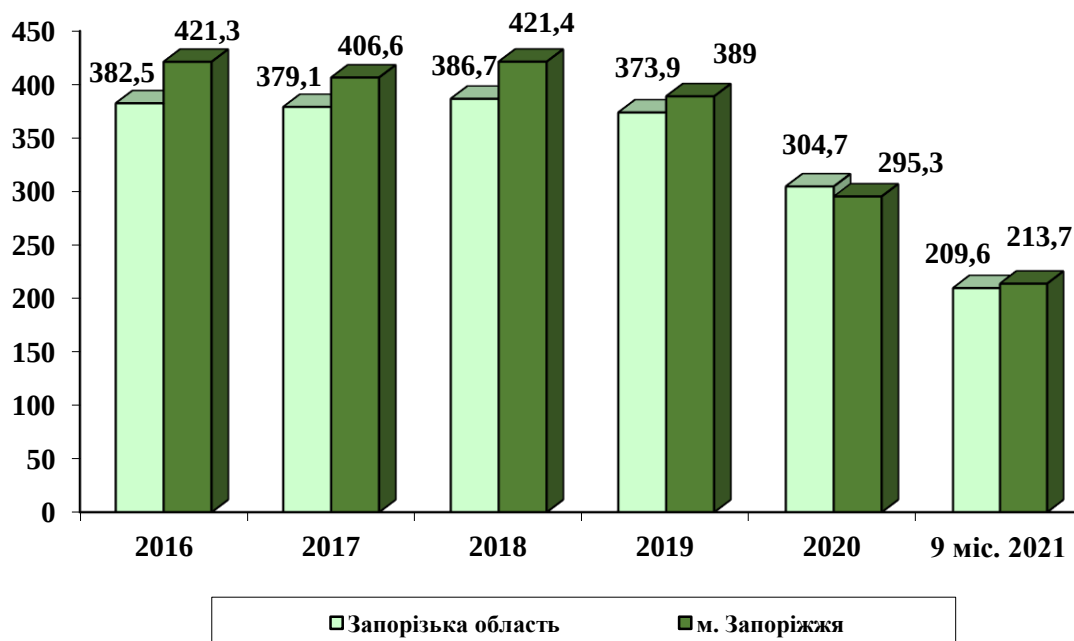
Демографічні дані по м.Запоріжжю

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Всього наявного населення, тис. осіб	750,685	745,432	738,728	731,922	722,713	710,052
Загальний приріст, скорочення (-) населення, тис. осіб	-6,242	-5,253	-6,704	-6,806	-9,209	-12,661
Природний приріст, скорочення (-) населення, тис. осіб	-5,055	-5,332	-6,088	-6,404	-7,866	-11,495
Міграційний приріст, скорочення (-) населення, тис. осіб	-1,187	-0,079	-0,616	-0,402	-1,343	-1,166
Кількість живонароджень, тис. осіб	6,219	5,691	4,980	4,563	4,061	3,707
Кількість померлих, тис. осіб	11,274	11,023	11,068	10,967	11,927	15,202

Основними показниками стану здоров'я населення та ефективності медичної допомоги є показники захворюваності на соціально значущі захворювання та малюкова смертність.

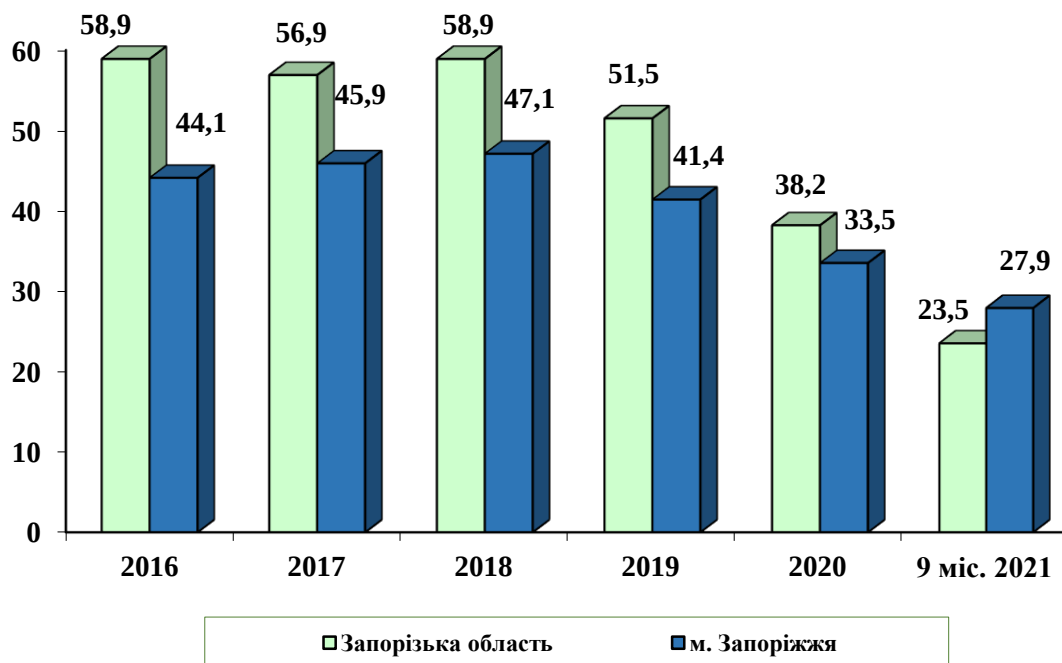
Показник захворюваності серед населення м.Запоріжжя на злоякісні новоутворення за останні п'ять років має тенденцію до зменшення, якщо в 2016 році він становив 421,3 на 100 тис. населення, то за 9 міс. 2021 року – 213,7.

Показники захворюваності на злоякісні новоутворення на 100 тис. населення

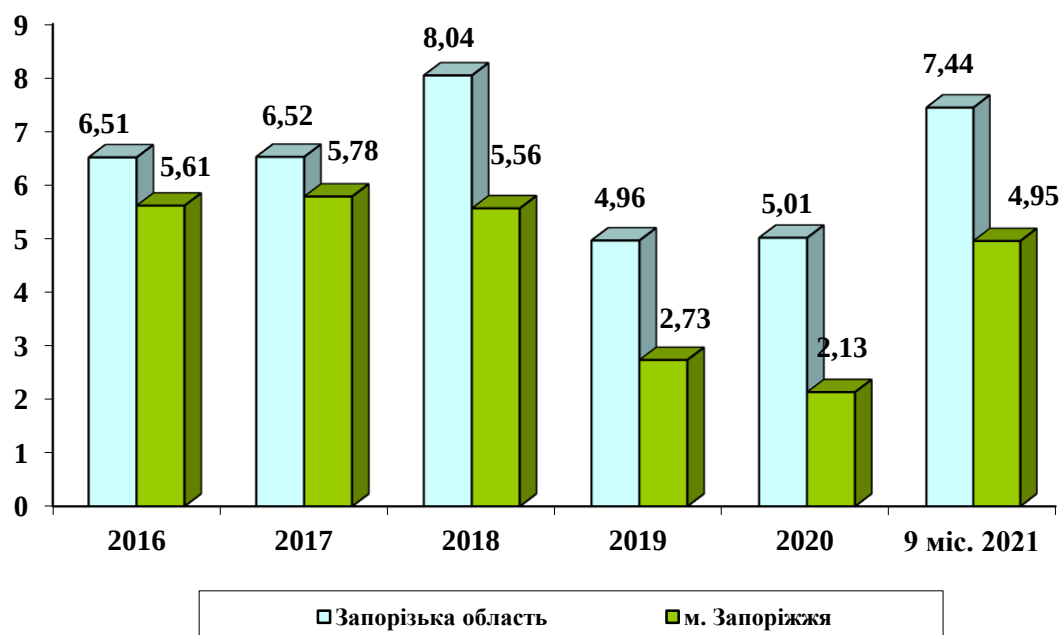
За період 2016 – 9 міс. 2021 показник захворюваності на туберкульоз також знизився (2016 – 44,1 на 100 тис. населення; 2017 - 45,9; 2018 – 47,1; 2019 – 41,4; 2020 – 33,5; 9 міс. 2021 – 27,9).

Показники захворюваності на туберкульоз, на 100 тис. населення

Малюкова смертність склала в 2016 році – 5,61‰; 2017 – 5,78‰, 2018 – 5,56‰, 2019 – 2,73‰; 2020 – 2,31‰; 9 міс. 2021 року – 4,95‰.

Показники малюкової смертності, ‰

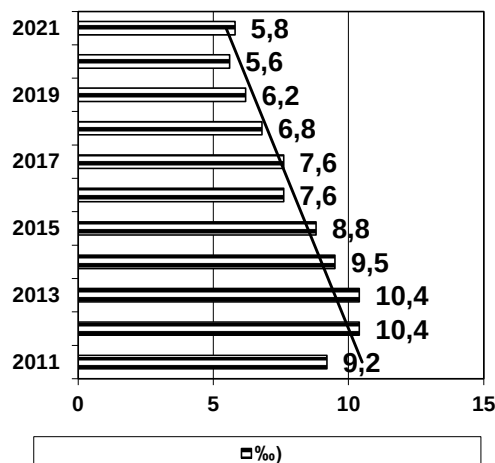

У 2021 році залишається на рівні минулого року показник народжуваності, який становив 5,8‰ (у 2020 році - 5,6‰). Показник загальної смертності

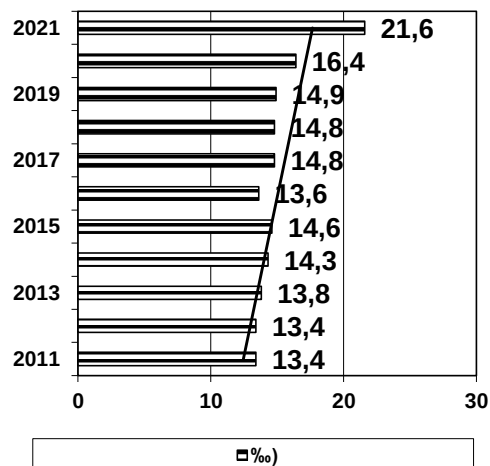
населення міста збільшився з 16,4 у 2020 році до 21,6 у 2021 році та продовжує бути найвищим за останні роки. Результат показника природного руху населення міста знизився до 16,0‰, проти 10,8‰ у 2020 році.

Демографічні показники всього населення м. Запоріжжя за 2011-2021рр.

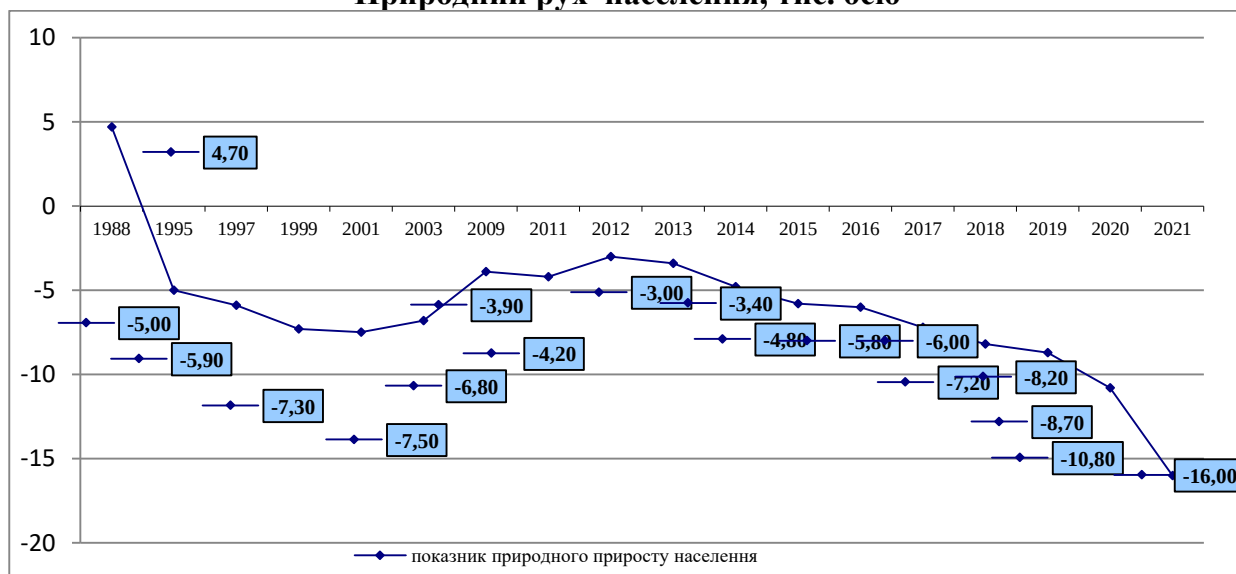
**Народжуваність в м.Запоріжжя
в 2011-2021рр. (‰)**

**Смертність в м.Запоріжжя
в 2011-2021рр. (‰)**

Природний рух населення, тис. осіб

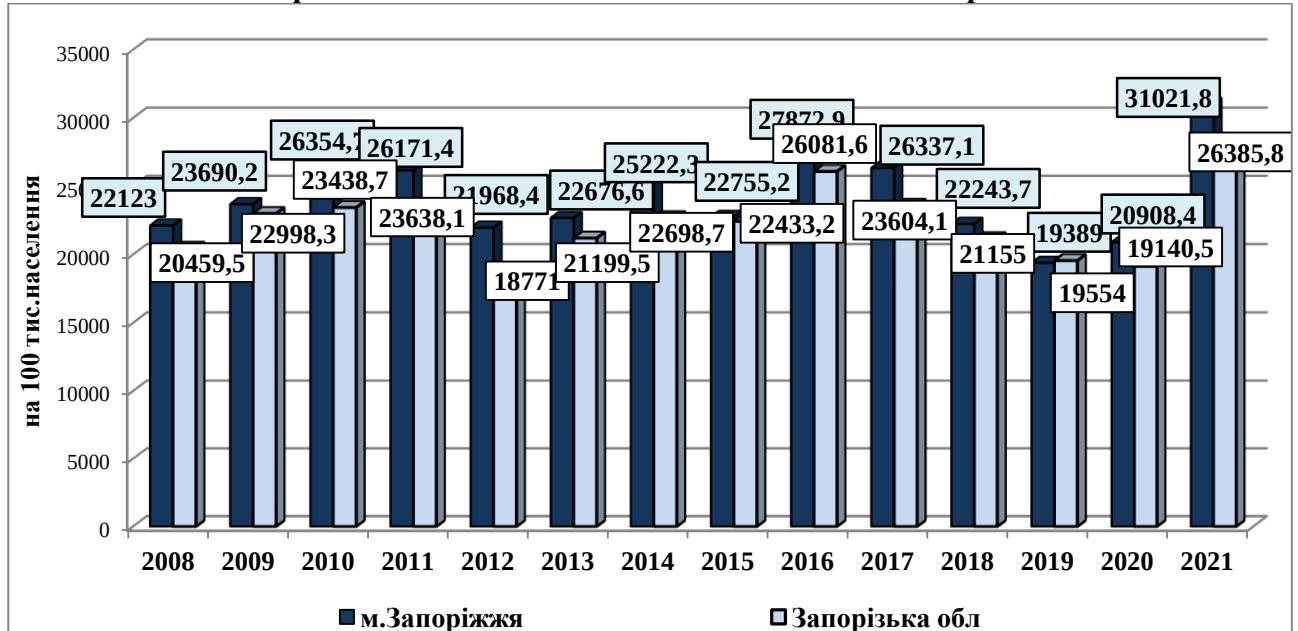
Проаналізувавши результати соціально-гігієнічного моніторингу основних (індикативних) показників санітарно-епідемічного благополуччя населення м.Запоріжжя, Відокремлений підрозділ «Запорізький відділ ДУ «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» констатує.

Динаміка і тенденція захворюваності м. Запоріжжя, в основному, така ж сама, як у країні та Запорізькій області.

Загальна інфекційна захворюваність за звітний період у 1,3 рази вища рівня минулого року. Відповідно до моніторингових даних за звітний період інфекційними та паразитарними хворобами переохворіло 230028 мешканців міста (показник захворюваності на 100 тис. населення становив 31022), із них 98,6%

припадає на гострі респіраторні вірусні інфекції (далі - ГРВІ). Приріст показників захворюваності передусім пов'язано із приростом захворювання на гострі респіраторні інфекції та реєстрацією нозологічної форми - COVID-19.

Загальна інфекційна захворюваність населення м. Запоріжжя в порівнянні із середньо обласними показниками з 2008 по 2021 роки

З березня 2020 року в м. Запоріжжі було виявлено перші два лабораторно підтверджені випадки захворювання на COVID-19. Починаючи з квітня 2020 року на території міста почала реєструватися місцева передача вірусу.

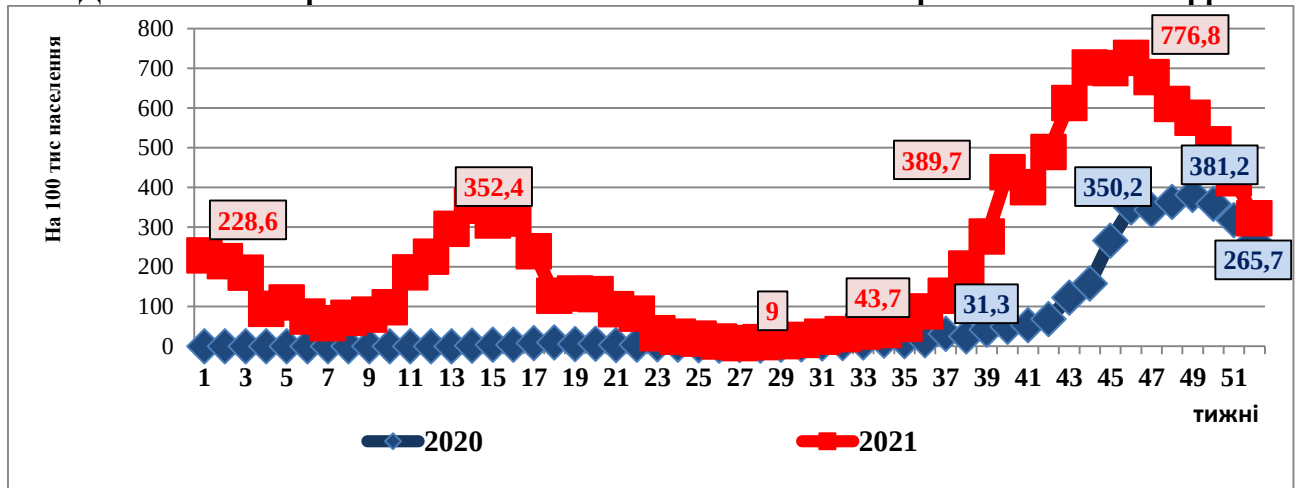
У 2021 році на COVID-19 в м. Запоріжжі захворіло 63725 осіб, показник захворюваності склав - 8594,1 на 100 тис населення, що в 2,4 рази вище показника 2020 року (при цьому найвищі показники захворюваності припали на останні тижні років). Серед усіх захворілих на COVID-19 жителів Запорізької області - 50,2 % становлять мешканці м. Запоріжжя. Найбільш вразливою групою населення до COVID-19 виявились особи у віці 60-69 років (2020 року вікова категорія - віці 40-60 років). За звітний період питома вага захворілих дітей складає 18%.

Показник захворюваності серед жіночого населення переважав захворюваність серед чоловіків (жінки - 59,3 %, чоловіки - 40,7 % відповідно).

У 2918 випадках захворювання на COVID-19 мало летальний наслідок. Смертність склала 4,6%. Майже в 100% випадків усі померлі мали хронічні захворювання серцево-судинної системи, органів дихання, цукровий діабет. Серед осіб, які працюють в закладах охорони здоров'я міста в 2021 році зареєстровано 1539 випадків захворювання на COVID-19.

Упродовж 2021 року при обстеженні жителів м. Запоріжжя (осіб із симптомами COVID-19 та контактних осіб) вірусологічною лабораторією Державна установа «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» методом ПЛР проведено 215968 досліджень.

Динаміка захворюваності на COVID-19 населення м.Запоріжжя в 2020-2021 рр

Захворюваність на гострі кишкові інфекції (ГКІ) в 2021 році на 8% вище показників минулого року, зареєстровано 1634 випадки захворювання (2020 рік – 1508 випадків), показники захворюваності склали 222,4 на 100 тис. нас. та 205,2 на 100 тис. нас. в 2020 році відповідно.

2.8. Прогнозні зміни стану довкілля м. Запоріжжя, якщо документ державного планування не буде затверджено

Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік визначає такі пріоритетні напрямки, як впровадження енергоефективних та ресурсоощадних заходів і збереження екологічного балансу та захист довкілля.

Програма є комплексним планувальним документом, а досягнення її цілей забезпечить реалізація низки заходів, у тому числі й передбачених цільовими місцевими програмами. Серед таких програм є ті, що безпосередньо спрямовані на поліпшення стану навколишнього середовища - зокрема, Програма «Про фінансування природоохоронних заходів за рахунок екологічних надходжень на 2021-2023 роки», Міська цільова програма запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, організація рятування на водах на 2021-2023 роки, Програма підтримки заходів з енергозбереження в м. Запоріжжі на 2021-2023 роки, Програма раціонального використання території та комплексного містобудівного розвитку міста Запоріжжя та інші.

У разі не затвердження Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік не будуть здійснені заходи, спрямовані на відновлення та розвиток міста та не буде підстав для очікування позитивного впливу на стан довкілля, умов життя та здоров'я населення.

3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Території, які ймовірно зазнають впливу від впровадження Програми, є територіями міста в його адміністративних межах. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на території міста представлена в розділі 2 цього Звіту.

Очікується, що виконання заходів, передбачених Програмою, дозволить поліпшити загальний екологічний стан міста та позитивно вплине на умови життєдіяльності, здоров'я і добробут населення. Аналіз поточного стану довкілля та здоров'я населення міста Запоріжжя, тенденцій його зміни, зокрема, в контексті виконання попередніх аналогічних програм соціально-економічного розвитку, дозволяє зробити висновок про те, що виконання Програми спричинить позитивний вплив на стан заселених територій, зелених зон, водного фонду, а виробничі підприємства більш оптимально використовуватимуть природні ресурси та мінімізують вплив на довкілля.

Реалізація передбачених Програмою інфраструктурних проєктів (зокрема, проєктів будівництва, енергомодернізації будівель житлового фонду та громадських споруд, ремонту та реконструкції доріг тощо) матиме негативний вплив на певні компоненти навколишнього природного середовища, але такий вплив буде точковим, короточасним та контрольованим. Реалізація заходів має здійснюватися при неухильному дотриманні вимог чинного законодавства й регуляторної бази і тому не спричинить понаднормативного впливу на довкілля. Разом з тим, при подальшій експлуатації енергомодернізовані будинки та споруди потребуватимуть менше тепла для їх обігріву в холодну пору року, а отже меншого використання карбонових носіїв для теплогенерації. Як наслідок, обсяги емісії забруднювачів в атмосферу будуть скорочені. Позитивного ефекту на природне довкілля можна очікувати й після якісного ремонту, реконструкції чи будівництва доріг – середня швидкість руху автотранспорту зросте, заторів стане менше, а отже зменшиться використання палива і викидів його згорання.

Програма передбачає також низку завдань екологічного спрямування, зокрема, покращення стану атмосферного повітря; упорядкування існуючого водовідведення, покращення стану каналізаційних мереж та споруд на них; підтримання сприятливого гідрологічного стану річок; охорони та відтворення біологічного та ландшафтного різноманіття.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначено, що завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Пунктом 47 розділу «Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів» Постанови Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 №1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (зі змінами та доповненнями) передбачено

проведення заходів з озеленення міст і сіл, які можуть бути профінансовані за рахунок коштів, які надходять до створених місцевими радами фондів охорони навколишнього природного середовища.

Також, слід зазначити, що до заходів з озеленення відноситься комплекс робіт із створення і використання зелених насаджень в населених пунктах та система зелених насаджень населених пунктів (зокрема, відносяться заходи із проведення висадки зелених насаджень, таких як декоративні дерева та кущі).

Комплекс заходів зі збереження, реконструкції та збільшення кількості зелених насаджень міста передбачено Програмою комплексного озеленення м.Запоріжжя на 2019-2029 роки «Зелене місто», затвердженою рішенням міської ради від 28.08.2019 №22.

У Програмі не передбачені заходи, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ). Натомість відтворення площі скверів та парків, створення нових об'єктів ПЗФ матиме позитивні наслідки для довкілля.

Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б спричинити негативний вплив на наявні об'єкти рекреації та культурно-історичної спадщини.

Програма також спрямована на підвищення рівня суспільної екологічної свідомості. Результативність таких заходів важко визначити й оцінити, але від них можна очікувати тільки позитивних змін у поведінці громадян та їх ставленні до довкілля і свого здоров'я.

Тому при успішній реалізації заходів Програми можна очікувати зниження техногенного навантаження на міське середовище і як наслідок - позитивних змін у здоров'ї громадян та екосистемах міста.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Аналізуючи поточний стан довкілля міста Запоріжжя на підставі даних моніторингових досліджень та статистичних спостережень виявлено головні екологічні проблеми в м.Запоріжжі, а саме:

- забруднення атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств та автотранспорту;

Наявність в Запоріжжі потужного промислового потенціалу призводить до значних обсягів викидів у атмосферне повітря. Ситуація загострюється кліматичними особливостями регіону та існуючою забудовою міста.

Автомобільний транспорт є джерелом небезпечних хімічних забруднень атмосферного повітря. Негативний екологічний вплив автотранспорту особливо відчутний у містах, а також уздовж автомагістралей, де концентрація забруднюючих речовин часто у декілька разів перевищує гранично допустимі та небезпечні для життя людини рівні.

Основними чинниками забруднення атмосферного повітря міста продовжують залишатися:

✓ застарілі технології та устаткування, на базі яких функціонують підприємства, і які вже не в змозі забезпечити дотримання встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

✓ ворожі снаряди, які влучають у нашу критичну інфраструктуру, житлові будинки, промислові підприємства, які використовують у своїй діяльності різні хімічні речовини спричиняють значні загоряння. Це призводить до забруднення атмосферного повітря небезпечними речовинами. Під час детонації ракет та снарядів утворюється низка хімічних сполук – чадний газ, бурий газ, діоксид азоту, формальдегід тощо. Під час вибуху всі речовини проходять повне окиснення, а продукти хімічної реакції вивільняються в атмосферу;

✓ великі обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від неорганізованих джерел, які сприяють значній загазованості житлових районів;

✓ збільшення кількості і погіршення технічного стану автомобільного парку, незадовільна якість палива, відставання темпів розвитку вулично-шляхової мережі, труднощі обліку великої кількості автотранспорту як джерела забруднення атмосфери (приватний автотранспорт, транзит).

У рамках виконання Програми не передбачається створення нових підприємств із значними обсягами викидів у атмосферне повітря. Навпаки через ведення бойових дій значна частина підприємств скоротила обсяги виробництва або призупинила свою діяльність. Разом з тим, реалізація окремих завдань Програми дасть змогу скоротити обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря і таким чином поліпшити його якість. Зокрема, цьому має сприяти реалізація завдань з модернізації та забезпечення сталого розвитку виробничо-експортного потенціалу промислового сектора та модернізації виробництв з метою зменшення шкідливих викидів в атмосферу, заходи з енергоефективності та енергозбереження (термомодернізація будівель зменшить використання карбонових енергоносіїв), розвиток електротранспортних мереж, розширення зелених зон та загальне озеленення міста, розвиток та поліпшення стану дорожньої мережі (зменшить затори та впорядкує швидкість автомобілів).

- забрудненням водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житлово-комунального господарства;

Причиною неякісного очищення стічних вод на очисних спорудах підприємств житлово-комунального господарства є застарілі технології, фізична і моральна зношеність обладнання і споруд, несвоєчасне проведення поточних і капітальних ремонтів, відсутність матеріальних ресурсів для оновлення, реконструкції, розширення та підтримання в належному стані очисних споруд.

Реалізація Програми не спричинить погіршення стану водних ресурсів. Очікуваний її вплив буде нейтральним, проте негативного впливу виключати не можна, але якщо такий і буде, то він буде обмеженим і короточасним. Разом з тим, Програма передбачає упорядкування існуючих систем водовідведення та покращення стану каналізаційних мереж і споруд, а також підтримання

сприятливого гідрологічного стану малих річок міста, що матиме позитивний вплив на екологічний стан і якість поверхневих водних об'єктів.

- поводженням з відходами I-III класів небезпеки.

У м.Запоріжжі зосереджено значну кількість підприємств важкої промисловості. У зв'язку з цим складною залишається проблема накопичення відходів, яка представляє реальну небезпеку для життя населення і навколишнього середовища та потребує особливої уваги.

Масштабність ресурсовикористання і енергетично-сировинної спеціалізації економіки міста в цілому сприяють значному утворенню і накопиченню відходів виробництва і споживання. З метою зменшення обсягів розміщених відходів, які утворюються практично на всіх підприємствах - основних забруднювачах, підприємствами здійснюються заходи з подальшої їх утилізації, оброблення (перероблення).

- утилізація відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості.

На території міста знаходиться значна кількість підприємств хімічної, машинобудівної, важкої промисловості та підприємств з виробництва та розподілення електроенергії, газу, тепла, води та гірничодобувного комплексу.

Для зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище в результаті розміщення відходів, які утворюються в процесі виробництва гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, суб'єктами господарювання здійснюються заходи з подальшої їх утилізації, оброблення (перероблення) або знешкодження.

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Вирішення проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин та отримання при цьому корисних продуктів як економічного ефекту.

- значний ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного, техногенного та іншого характеру.

Ризики для населення, інфраструктури і довкілля міста, пов'язані з російською агресією, а саме бомбардуванням міста, спричиненими руйнуваннями та загибеллю й пораненнями людей.

З метою зменшення негативних наслідків воєнних дій головним пріоритетом виконання Програми визначено забезпечення оборони та безпеки територіальної громади.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування

Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік є документом місцевого значення. Разом з тим, цей документ державного планування розроблено з урахуванням основних

державних пріоритетів і зобов'язань у сфері охорони довкілля. Такі пріоритети і зобов'язання визначені законами України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про відходи», Водним кодексом України.

Програма враховує основні принципи Плану відновлення України, головною метою якого є не просто відновлення знищених чи зруйнованих об'єктів, а кардинальна трансформація держави у нову європейську країну на принципах зеленої економіки.

З цілей і завдань Програми можна вказати наступні блоки:

- Енергозбереження (стосується протидії змінам клімату) - енергомоніторинг та управління споживанням енергетичних ресурсів бюджетними установами міста на базі електронної платформи енергоефективності; реалізація комплексного проєкту з термомодернізації будівель бюджетної сфери із залученням кредитних коштів Європейського інвестиційного банку та проєкту термореновації будівель бюджетної сфери; реконструкція та будівництво мереж тепло-, водозабезпечення і водовідведення міста із застосуванням енергозберігаючих технологій;
- Захист атмосфери від забруднення - модернізація виробництв з метою зменшення шкідливих викидів в атмосферу;
- Захист та стале використання водних ресурсів - упорядкування існуючого водовідведення, покращення стану каналізаційних мереж та споруд на них; підтримання сприятливого гідрологічного стану річок;
- Удосконалення системи поводження з відходами;
- Збереження біорізноманіття - впорядкування та розвиток зелених насаджень міста; охорона та відтворення біологічного та ландшафтного різноманіття;
- Підвищення рівня суспільної екологічної свідомості.

7. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків

Можливі наслідки від реалізації Програми для довкілля та здоров'я населення, для територій з природоохоронним статусом, вказані у нижченаведеній таблиці. Очікуваний вплив кожного типу діяльності, що вказаний у Програмі, визначено стосовно кожного екологічного компоненту, зазначеного в Законі про СЕО. Відповідно до пункту 6 Статті 1 наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення означають «будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, надр, клімату, повітря, води, ландшафту, природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів». Узагальнені висновки щодо можливих наслідків від

реалізації Програми для довкілля та здоров'я населення також відображено в таблиці.

**Ймовірні наслідки для довкілля та здоров'я населення виконання завдань,
передбачених Програмою**

Ймовірні наслідки		Негативний вплив			Пом'якшення стану
		Так	Ймовірно	Ні	
Повітря					
1	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?		X		+
2	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?	X			
3	Погіршення якості атмосферного повітря?		X		+
4	Появу джерел неприємних запахів?			X	
5	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			X	
Водні ресурси					
6	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?		X		
7	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?		X		
8	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			X	
9	Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?		X		
10	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?		X		+
11	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?		X		
12	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			X	
13	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?			X	
14	Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод?			X	
15	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			X	
16	Забруднення підземних водоносних горизонтів?			X	
Відходи					
17	Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?	X			+

Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	Так	Ймовірно	Ні	
18 Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?		X		
19 Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?			X	
20 Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?			X	
21 Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			X	
Земельні ресурси				
22 Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?			X	
23 Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			X	
24 Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			X	
25 Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			X	
26 Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			X	
27 Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад?			X	
Біорізноманіття				
28 Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			X	
29 Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			X	
30 Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			X	
Рекреаційні зони та культурна спадщина				
31 Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?		X		+
32 Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?		X		
33 Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			X	
Населення та інфраструктура				
34 Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?		X		

Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	Так	Ймовірно	Ні	
35 Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?	X			+
36 Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?	X			+
37 Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?	X			+
38 Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			X	
39 Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			X	
Екологічне управління та моніторинг				
40 Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			X	
41 Погіршення екологічного моніторингу?			X	
42 Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			X	
43 Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			X	
Інше				
44 Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?			X	
45 Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?			X	
46 Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?			X	
47 Суттєве порушення якості природного середовища?			X	
48 Поява можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			X	
49 Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			X	

**Висновки щодо можливих наслідків від реалізації
Програми для довкілля та здоров'я населення**

Атмосферне повітря	Програма не передбачає створення нових об'єктів із збільшенням викидів у атмосферу. Програма декларує збереження екологічного балансу та захист довкілля. Реалізація Програми приведе до зменшення викидів у атмосферу, в тому числі й парникових газів, що, серед іншого, також матиме позитивний вплив як фактор протидії змінам клімату.
--------------------	--

Водні ресурси	Програма не передбачає створення нових об'єктів із збільшенням скидів зворотних вод у водні джерела та інші заходи, що можуть спричинити негативний вплив на стан водних об'єктів. Програма передбачає «упорядкування існуючого водовідведення, покращення стану каналізаційних мереж та споруд на них; підтримання сприятливого гідрологічного стану річок»; Виконання завдань Програми сприятиме поліпшенню якості водних джерел та позитивно вплине на гідрологічний режим території
Відходи	Програма передбачає низку завдань, виконання яких пов'язано з виробництвом відходів (зокрема, «капітальні ремонти та реконструкції автомобільних доріг, трамвайних переїздів, заміну зношених інженерних мереж зливової каналізації, проведення робіт, спрямованих на поліпшення пропускної спроможності вулиць, розвиток об'їзних шляхів») Збільшення кількості відходів буде результатом «закупівлі товарів, робіт і послуг, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19). Разом з тим, Програма передбачає удосконалення поводження з відходами (переробка замість складування). Виконання завдань Програми спричинить збільшення частки утворених відходів, які будуть переробляти та використовувати повторно, а отже зменшення негативного впливу відходів на довкілля і здоров'я.
Земельні ресурси	Програма не передбачає діяльності, яка може змінити характеристики рельєфу, посилити вітрову чи водну ерозію ґрунтів, чи спровокувати зсуви і провали.
Біорізноманіття	Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б вплинути на видове і біотопне різноманіття та зміну наявних територій і об'єктів природно-заповідного фонду. Програма передбачає подальше впорядкування та розвиток зелених насаджень міста, що матиме позитивний ефект для здоров'я населення та розширить території оселищ для представників пернатой фауни.
Природоохоронні території і об'єкти	Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б погіршити стан і площу наявних територій і об'єктів природно-заповідного фонду (13 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 1436,6 га, 1 заказник загальнодержавного значення «Дніпровські пороги», 5 ботанічних пам'яток природи місцевого значення («Запорізький 700-річний дуб», «Дубовий гай. Старі дуби», «Стара груша дичка», «Віковий дуб» на о. Хортиця та «Віковий дуб» в с. Верхня Хортиця), 6 пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення (парк енергетиків, парк ім. Шевченка, парк залізничної станції Запоріжжя-2, парк «Алея слави», Запорізький дитячий ботанічний сад, парк по вул. Кремлівській) та 1 ботанічний заказник «Цілинна балка». Програма передбачає подальше впорядкування та розвиток зелених насаджень міста, що сприятиме поліпшенню стану та збільшенню площі природоохоронних територій міста.
Рекреаційні зони та культурна спадщина	Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б спричинити негативний вплив на наявні об'єкти рекреації та культурно-історичної спадщини.

	Програма передбачає розширення та впорядкування зелених зон міста, що матиме позитивний ефект для здоров'я населення та розширить території оселищ для представників фауни.
Населення та інфраструктура	Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б спричинити негативний вплив на здоров'я і благополуччя населення міста. Програма передбачає відновлення пошкоджених житлових будинків, об'єктів критичної та соціальної інфраструктури та створення умов для повернення людей
Екологічне управління та моніторинг	Програма не передбачає змін у механізмах та інструментах екологічного контролю і моніторингу, які могли б погіршити стан екологічної безпеки. Програма передбачає запровадження «енергомоніторингу та управління споживанням енергетичних ресурсів бюджетними установами міста, що посилює систему екологічного управління та моніторингу; та впровадження енергоефективних та ресурсощадних заходів.

Аналіз завдань, цілей та очікуваних результатів Програми не дав підстав для визначення вторинних екологічних наслідків її реалізації (тобто змін у стані об'єкта або системи, які виникли в результаті змін, спричинених первинним фактором впливу). Такі процеси спостерігаються в довкільних системах Запоріжжя, зокрема, евтрофікація є похідною від первинного забруднення водойм біогенними сполуками, тобто вторинним наслідком. Навпаки, Програма передбачає зменшення надходжень стічних вод у природні водойми, а отже й зменшення факторів, що провокують евтрофікаційні процеси.

Аналіз завдань, цілей та очікуваних результатів Програми не дав підстав для визначення кумулятивних екологічних наслідків (тобто наслідків у стані об'єкта або системи, які виникають у разі накопичення дози діючого агента, або за сукупністю впливів, кожен з яких окремо не спричиняє негативних змін).

Аналіз завдань, цілей та очікуваних результатів Програми не дав підстав для визначення синергічних екологічних наслідків (тобто наслідків у стані об'єкта або системи, які перевищують суму наслідків кожного агента впливу окремо).

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування

Рівень деталізації Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік – це головним чином рівень визначення цілей і завдань.

У попередньому розділі проаналізовано та охарактеризовано ймовірні наслідки для довкілля, в тому числі й для здоров'я, які можуть бути результатом впровадження Програми. Зауважимо, що переважна більшість з них є нейтральними або позитивними стосовно довкілля. Низка заходів, які будуть сплановані в конкретних умовах, матимуть певний негативний вплив на довкілля, але при дотриманні вимог чинної законодавчої та регуляторної бази, такі впливи будуть мінімізовані або ж усунуті. До таких належить, зокрема,

реалізація завдань щодо сприяння вирішенню питання забезпечення металургійних підприємств сировиною та розв'язання логістичних проблем, та поступового відновлення зруйнованого житла/інфраструктури.

Для запобігання та мінімізації негативних наслідків для довкілля в Програмі передбачені загальні цілі або завдання, які будуть трансформовані в конкретні заходи при реалізації Програми. До таких, зокрема, належать положення програми в наступних сферах:

Атмосферне повітря:

- модернізація виробництв з метою зменшення шкідливих викидів в атмосферу;

Поводження з відходами:

- удосконалення системи поводження з відходами;

Техногенна та екологічна безпека:

- посилення системи запобігання, реагування та ліквідації наслідків надзвичайних погодних явищ організація та забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій, а також під час можливого ведення воєнних дій; забезпечення навчання з питань цивільного захисту посадових осіб виконавчих органів міської ради та суб'єктів господарювання комунальної власності; здійснення підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях; створення і використання місцевого матеріального резерву для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

Водні ресурси:

- реконструкція та будівництво мереж тепло-, водозабезпечення і водовідведення міста із застосуванням енергозберігаючих технологій;

- упорядкування існуючого водовідведення, покращення стану каналізаційних мереж та споруд на них; підтримання сприятливого гідрологічного стану річок

Біологічне різноманіття:

- охорона та відтворення біологічного та ландшафтного різноманіття,

Здоров'я населення:

- забезпечення організації та ефективного функціонування системи закладів охорони здоров'я у місті Запоріжжя.

Енергозбереження:

- реконструкція та будівництво мереж тепло-, водозабезпечення і водовідведення міста із застосуванням енергозберігаючих технологій; реалізація заходів з енергоефективності з використанням сучасних інноваційних технологій, раціональне використання енергоресурсів у житлово-комунальному господарстві; посилення системи контролю за використанням енергоресурсів.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки).

Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік є типовим планувальним документом,

розроблення та виконання якого на щорічній основі передбачені Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України». Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації та державного бюджету» трансформує положення вказаного Закону у практичну площину. Цією Постановою затверджено «Типову структуру програми економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, області, району, міста на наступний рік» та визначено лише два пріоритети розвитку громад адміністративних одиниць – соціальний та економічний. Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік розроблена відповідно до вищенаведених законодавчих актів та з урахуванням вимог чинного законодавства, серед яких екологічні вимоги є обов'язковими і чітко прописаними. Ці вимоги спрямовані на усунення наднормативного негативного впливу на стан довкілля і здоров'я людей, збалансоване використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

СЕО Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік розроблялася з урахуванням результатів аналізу характеристик і тенденцій зміни навколишнього середовища території міста Запоріжжя, результатів аналізу демографічних показників та показників здоров'я населення м. Запоріжжя, результатів аналізу цілей і завдань Програми в контексті їх впливу на довкілля і здоров'я.

Водночас Програма побудована на засадах збалансованого (сталого) розвитку. Збалансованість вимагає інтеграції та балансування економічних, соціальних і екологічних цілей. Програма поряд з економічними та соціальними цілями і пріоритетами містить пріоритет - збереження екологічного балансу та захист довкілля, який передбачає досягнення екологічних стандартів. Це означає, що Програма спрямована на екологічно збалансований розвиток і тому не потребує альтернативних цілей та пріоритетів, а також альтернативних варіантів розвитку. В якості альтернативи можна розглядати «нульовий сценарій», тобто опис, прогнозування та оцінку ситуації у випадку незатвердження Програми. Це означає збереження незмінною існуючої на даний момент ситуації в місті. Незатвердження Програми не дасть змоги збільшити позитивні впливи на довкілля і здоров'я населення, які мають бути наслідком виконання заходів Програми. Реалізація «нульового сценарію» не забезпечить поступ у досягненні збалансованого (сталого) розвитку м.Запоріжжя.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Відповідно до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник у межах своєї компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному

веб-сайті у мережі Інтернет та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Моніторинг базується на розгляді цільових показників для кожного сектору міського розвитку та аналізі досягнення запланованих результатів.

При здійсненні моніторингу основну увагу необхідно приділяти заходам, передбаченим у сфері охорони довкілля для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення.

Моніторинг базуватиметься на розгляді окремих показників (індикаторів), які демонструють наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення:

- обсяг фінансування на виконання природоохоронних заходів;
- обсяг видатків на підвищення рівня суспільної екологічної свідомості;
- обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами;
- обсяги стічних вод;
- кількість зелених насаджень;
- кількість виявлених та ліквідованих несанкціонованих сміттєзвалищ;
- обсяг утворених відходів;
- якість питної води;
- кількість випадків захворюваності населення на захворювання органів дихання та злоякісні новоутворення;
- показник народжуваності та смертності населення міста;
- укомплектованість лікарськими посадами медичних закладів.

Джерелами даних для моніторингу за встановленими показниками слугуватимуть наявні інформаційні системи та системи моніторингу, зокрема, системи Державної служби статистики України та гідрометеорологічних спостережень.

Відстеження впровадження передбачених Програмою заходів і проєктів з потенційним впливом на довкілля на предмет виявлення наслідків виконання Програми для довкілля (безпосередніх, вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових).

Результати моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, можуть використовуватися:

- для оприлюднення та інформування громадськості на офіційному веб-сайті один раз на рік та через рік після закінчення цього терміну;
- для відстеження фактичних заходів, результатів та наслідків реалізації Програми та їх узгодження з запланованими;
- для коригування плану дій щодо реалізації Програми у разі його відхилення від запланованого;
- для коригування заходів у разі виявлення наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку;

- для отримання інформації і даних, які можуть бути використані для удосконалення майбутніх оцінок (зокрема, для здійснення СЕО Програми соціально-економічного розвитку на наступні роки);

- для відстеження дотримання екологічних вимог при здійсненні заходів Програми;

- для оцінювання результативності та ефективності Програми;

- для оперативного прийняття необхідних управлінських рішень.

Здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення дозволить оперативно реагувати на негативні зміни, якщо такі виникнуть, та вчасно ухвалювати рішення щодо їх усунення та запобігання в майбутньому.

10. Ймовірні транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)

Транскордонні наслідки виконання Програми відсутні, оскільки її виконання не матиме наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, сусідніх держав.

11. Резюме

Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2023 рік є типовим документом державного планування місцевого значення. Основна мета Програми на 2023 рік це прискорене відновлення, стабілізація економічного розвитку та поступове його нарощення, створення сприятливих умов для діяльності усіх суб'єктів господарювання, оновлення і розвиток об'єктів критичної та соціальної інфраструктури міста, досягнення соціально-економічних показників довоєнного рівня.

На 2023 рік визначено наступні пріоритетні напрямки розвитку:

- створення умов для повернення людей;
- відновлення пошкоджених житлових будинків, об'єктів критичної та соціальної інфраструктури;
- забезпечення оборони та безпеки;
- впровадження енергоефективних та ресурсощадних заходів;
- створення умов для запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2;
- збереження екологічного балансу та захист довкілля.

Програма включає частковий аналіз результативності виконання Програми за 2022 рік та описує пріоритетні напрямки розвитку, завдання, заходи та очікувані результати.

Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на території виконана на підставі аналізу інформації, звітів та статистичних даних, отриманих від органів виконавчої влади (Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Головного управління статистики у Запорізькій області, Запорізького обласного центру з гідрометеорології (дані метеостанції Запоріжжя), Відокремленого підрозділу

«Запорізький відділ державної установи «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» та з інших джерел з відкритим доступом.

Екологічна ситуація в м. Запоріжжі сформована під впливом факторів, що пов'язані з функціонуванням потужного індустріального комплексу. Визначені характеристики стану довкілля та тенденції вказують на поступове зменшення обсягів водокористування та водовідведення зворотних вод у природні водойми та зменшення емісії забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел в атмосферне повітря. При цьому зростають обсяги утворення твердих побутових та промислових відходів та їх накопичення на полігонах.

Населення міста демонструє стійку тенденцію до скорочення. Незважаючи на те, що показники очікуваної тривалості життя мешканців міста зростають, смертність населення переважає середню по країні в цілому та від причин, пов'язаних з довільно-чутливими хворобами.

Визначені ключові довкільні проблеми міста не є неочікуваними й включають забруднення атмосферного повітря та водних ресурсів, головним чином внаслідок діяльності промисловості, комунального сектору та транспорту; генерування значних обсягів відходів виробництва і споживання та їх депонування у навколишньому середовищі замість переробки та повторного використання; ризик виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та іншого характеру. Серйозною довкільною проблемою, яка стає викликом, є наслідки воєнних дій, спричинених російською агресією (погіршення атмосферного стану внаслідок вибухів, знищення флори та фауни тощо). Всі ці проблеми спричиняють деградацію екосистем і біорізноманіття.

Визначені ймовірні наслідки впровадження Програми на довкілля і здоров'я та їх оцінка вказують на те, що в цілому вплив Програми на різні сфери довкілля (водні та земельні ресурси, біорізноманіття і природоохоронні території, атмосферне повітря, поводження з відходами, техногенна та екологічна безпека) буде позитивним, а сам документ державного планування є екологічно збалансованим. З огляду на віддаленість міста від кордонів, впровадження Програми не матиме ймовірних транскордонних наслідків.

Контроль виконання Програми здійснюватиметься за допомогою оцінювання її результативності та ефективності через відповідні індикатори для моніторингу наслідків для довкілля, в тому числі й для здоров'я людей. Результати моніторингу будуть використовувати для коригування заходів Програми та щорічного інформування громадськості про досягнуті результати, наслідки для довкілля та здоров'я, вжиті заходи щодо усунення негативних проявів і тенденцій.

У цілому Програма розроблена з урахуванням зобов'язань, визначених у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», Програма враховує визначені ймовірні впливи на довкілля, передбачає мінімізацію та усунення негативних впливів та сприятиме сталому розвитку громади міста Запоріжжя.